

Sınıf siyaseti perspektifinden Mart 2024 yerel seçimleri

Levent Dölek

31 Mart yerel seçimlerini değerlendirirken sadece bir seçim analizi yapmıyoruz. Sandıktan çıkan sonuçların sebeplerini ortaya koymak kadar bu sonuçların siyasette hangi yönde etkiler yaratacağını öngörmeye çalışmak da önemli. Bu açıdan seçimlerin ardından geçen kısa sürede yaşanan siyasi gelişmeler bize önemli veriler sunuyor. Tüm bunları değerlendirirken bu yazıda ortaya koyduğumuz argümanların daha önce Mayıs 2023 seçimleriyle ilgili yaptığımız kapsamlı analize dayandığını belirtmek zorundayız. *Devrimci Marksizm*'in 53-54 sayılı İlkbahar-Yaz 2023 çift sayısında yayınlanan “2023 seçiminin sınıfsal analizi” yazısında Türkiye'deki siyasal kamplaşmanın sınıfsal temellerini kapsamlı bir şekilde ele aldık.¹ Bu yazıda ileri sürülen tespit ve değerlendirmeler daha önce yaptığımız adı geçen analizlere yaslanmaktadır. Örneğin seçim sonuçlarında ekonominin etkisine dair AKP ve genel olarak istibdad cephesi içinde iki farklı kanadın yaklaşımlarını ele aldığımızda bu kanatları tanımlamaya ve izledikleri politikaların sınıfsal izdüşümlerini incelemeye, bunu önceki yazıda yapmış olduğumuz için derinlemesine girmiyoruz.

Aynı şekilde, geçtiğimiz seçimde Erdoğan, iktidarını sürdürse de istibdad cephesi içindeki güç dengelerinin köklü şekilde değiştiğini, hatta Mayıs 2023 seçimleriyle, en somut yansımasını dışişleri ve ekonomi kadroları/siyaseti farklılaşmasında bulan bir iktidar değişikliğinden de bahsediyoruz. İktidarın 2023 seçimleri öncesinde ekonomide izlediği “yeni Türkiye modeli” yönelişi ve seçim ekonomisinin hangi sınıf ve katmanların çıkarlarına yaslanıyor olduğu ve burjuvazinin iç mücadelesinde

¹ Levent Dölek, “2023 Seçimlerinin Sınıfsal Analizi”, *Devrimci Marksizm*, sayı 53-54, İlkbahar-Yaz 2023, s. 11-61.

nereye oturduğu gibi soruların kapsamlı cevaplarını da önceki yazımızda ele almış bulunuyoruz. Dolayısıyla bu yazıda ekonomi önemli bir yer tutsa da tartışmamız esas olarak ekonominin seçim üzerindeki etkisi üzerinde yoğunlaşıyor. Kısacası, 2023'te Türkiye siyasetinin sınıfsal temellerine ilişkin tespit ve analizlerimizin bu yazı için veri olarak kabul edildiğini belirtmemiz gerekiyor.

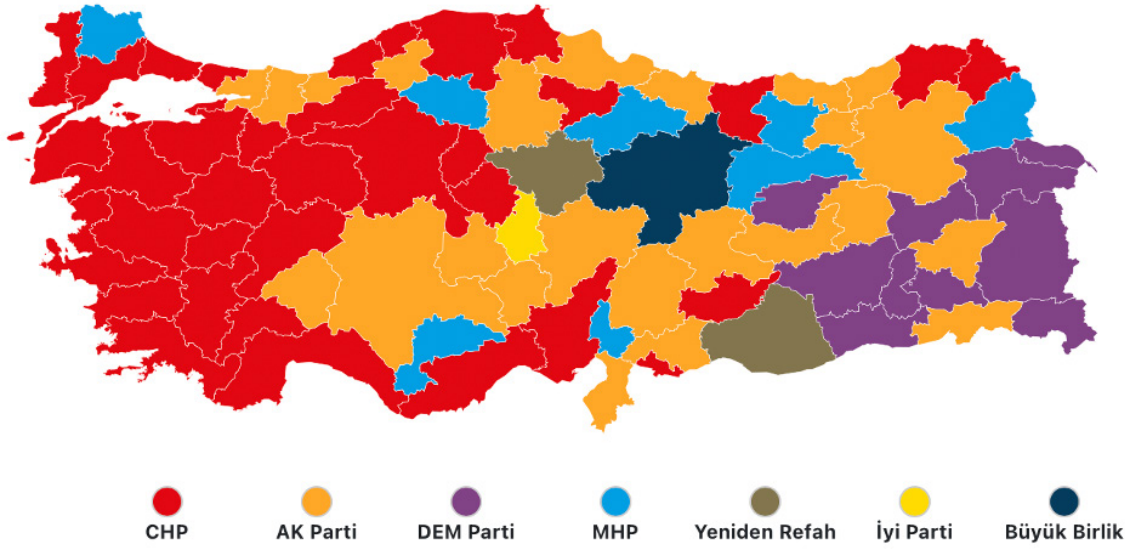
Bu yazıda Türkiye sosyalist hareketi içindeki Menşevik sınıf işbirliği stratejisinin eleştirisine ise çok daha ağırlıklı olarak giriyoruz. İki seçimin sonucunda bu yöndeki veriler epey birikmiş, Menşevizm yerleşik ve hegemonik bir strateji hâlini almış durumda. Bu stratejinin yanlışlığına ilişkin sadece yerel seçimlerin sonuçlarında değil sonrasında yaşanan 1 Mayıs süreci ve Özel-Erdoğan diplomasisinde de gözle görülür ve elle tutulur kanıtlar önümüzde olduğu halde solun içine giderek yayılmaya devam eden aymazlık hâli bizi bu tartışmayı daha ağırlıklı şekilde yürütmeye yöneltiyor. Zira biz doğru siyaseti savunmayı yeterli bulan sekter bir tutum içinde olamayız. Devrimci İşçi Partisi olarak son seçimlerde sınıf işbirliğine karşıt yönde olduğunu gördüğümüz, anti-emperyalist mücadeleyi ilerleteceğini düşündüğümüz yerlerde Türkiye Komünist Hareketi (TKH) adaylarına verdiğimiz destek (genel seçimlerde milletvekilliğinde TKH'a, yerel seçimlerde İstanbul ve Kocaeli'de TKH'ın işçi adaylarına oy verdik) ya da son seçimde siyaseten çok ciddi eleştiriler yöneltmemize rağmen Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) Gebze'de Sarkuysan fabrikasının baş temsilcisini aday göstermesine verdiğimiz destek bu tutumumuzun göstergesi. Biz emperyalizmden, sermayeden ve devletten bağımsız bir sosyalist odağın önemine inanmaya devam ediyoruz. Eleştirilerimiz bu yönelişimizin gereğidir, ayırmak için değil sınıf mücadelesinde birlikte mücadele etmek içindir.

Seçim sonuçlarındaki zafer ve hezimet

31 Mart yerel seçimleri AKP'nin büyük bir hezimetini ile sonuçlanmış bulunuyor. Bu hezimet öncelikle seçimin ana konusu olan, başarı ve başarısızlığın esas ölçütünü oluşturan belediye başkanlıklarında kendisini göstermekte. AKP'nin elindeki belediyeler 2019'dan 2024'e büyükşehirlerde 15'ten 12'ye; il belediyelerinde 24'ten 12'ye; ilçe belediyelerinde 535'ten 359'a ve beldelerde 202'den 124'e düşmüş bulunuyor. AKP'nin oy oranı yüzde 20'lik bir kayıpla yüzde 44,5'ten yüzde 35,5'e düşerken belediyelerdeki toplam kaybı (776'dan 507'ye yüzde 35'lik kayıp) çok daha fazla oldu. Bu seçimde AKP, tarihinin en düşük oyunu aldı. AKP girdiği ilk seçim olan 2002 genel seçimlerinde aldığı yüzde 34,28'lik oy oranının altına hiç düşmemişti. Bu seçimde her ne kadar belediye başkanlıklarında yüzde 35,48'lik bir oy oranı elde etmiş gözükse de yerel seçimlerde parti tercihini esas yansıtan rakamlar il genel meclisi ve belediye meclislerindeki oy oranlarıdır. Burada 30 büyükşehir belediye meclisi ve 51 il genel meclisi için kullanılan oylara bakıldığında AKP yüzde 32,42 ile tarihinin en düşük seviyesine gerilemiş bulunmaktadır.

CHP tarafında ise AKP'yle tezat içinde bir zafer tablosu gözükmektedir. Bu zaferin ana ölçütü yine kazanılan belediye başkanlıklarındadır. CHP 2019'dan 2024'e elindeki belediyeleri büyükşehirlerde 11'den 14'e; il belediyelerini 10'dan 21'e; ilçe belediyelerini 191'den 337'ye çıkarmış beldeler dâhil toplamda CHP'li belediye sayısı 263'ten 420'ye yükselmiştir. Oy oranı olarak da CHP belediye

başkanlıklarında yüzde 37,7; parti tercihini yansıtan, yukarıda sözü edilen meclislerde ise yüzde 34,47'lik oy oranlarına ulaşarak birinci parti konumuna yükselmiştir. Seçim sonuçlarını yansıtan Türkiye haritasındaki hâkim renk CHP'yi temsil eden kırmızıya boyanmıştır. Daha önceki seçimlerde kırmızı renk batının ve güneyin kıyılarına sıkışmışken bu seçimde AKP'nin turuncusunun dar bir alana doğru gerilemekte olduğu görüldü. CHP lideri Özgür Özel oy oranındaki bu ileri sıçrayışı "yüzde 25'lik cam tavanı kırdık" diye tanımlayarak bu artışın niteliksel boyutunu vurguladı. CHP çok partili dönemde en yüksek oy oranına 1977'de yapılan genel (5 Haziran) ve yerel (11 Aralık) seçimlerde ulaşmıştır. Aynı yıl yapılan seçimlerin her ikisinde de yüzde 41 oy oranına ulaşan CHP daha sonra aynı seviyelere yaklaşamamıştır.

Üçüncü parti: Sandığa gitmeyenler ve protesto oyu verenler

Seçimde öne çıkan en önemli verilerden biri katılım oranının düşüklüğü oldu. Yüzde 78,55'lik katılım oranı 2019'da yapılan bir önceki yerel seçimdeki yüzde 84,66'lık katılım oranından 6 puan daha düşük kaldı. 13 milyon kişi sandığa gitmedi, 4,5 milyon da geçersiz oy kullanıldı. Bu seçimde geçersiz oylarda da bir artış yaşandı. 2019'da kullanılan oylar içinde yüzde 3,94'e tekabül eden geçersiz oy oranı 2024'te 0,6 puan artarak 4,57 oldu. Katılım oranı ve geçersiz oy oranı rakamlarını katılımın yüzde 87, geçersiz oy oranının ise yüzde 2,9 olduğu 2023 genel seçimleri ile kıyasladığımızda iki seçim arasında sandığa gitmeyen ve geçersiz oy kullananların 10,6 puan arttığını görüyoruz. Katılım oranının düşüklüğü ve geçersiz oylar, seçimlere yönelik genel bir kayıtsızlık içinde olan seçmenleri, her seçimde herhangi bir politik saikle değil de başka nedenlerle oy kullanamamış olanları, protesto maksatlı değil de sehven (yanlışlıkla) geçersiz kullanılmış oyları içerdiği için veri olarak geçersiz oyların büyüklüğünü değil de iki seçim arasındaki farkı esas almak daha doğru gözükmektedir. İster bir önceki yerel seçime göre olsun (6,6 puanlık artış) ister 10 ay önceki genel seçimlere göre olsun (yüzde 10,6 artış)

sandığa gitmeyen ve geçersiz oy kullanan gruplardaki artışta ifadesini bulan tepki AKP ve CHP'den sonra 3. parti konumundadır ve yüzde 6,1 oy alan Yeniden Refah Partisi'nin (YRP) önündedir.

Sandığa gitmemenin ve geçersiz oy kullanmanın iktidara bir tepki olduğu gözle görülür, elle tutulur bir gerçek olarak karşımızdadır. Bizzat Erdoğan'ın kendisi geçersiz oylar dâhil 16 milyon seçmenin iradesi sandığa yansımada demiş ve katılım oranının düşüklüğünü partisinin oylarındaki gerilemenin başlıca nedenlerinden biri olarak ifade etmiştir. Bu konuda iktidar saflarında yapılan değerlendirmeler aynı doğrultuda ortaklaşmaktadır. Ayrıca, Ipsos² şirketinin seçim sonrasındaki günlerde telefon ve online görüşmeyle yaptığı anketlerde, sandığa gitmeyenler içinde bir önceki seçimde MHP'ye ve AKP'ye oy verenler en üst sırada yer alıyor. Optimar³ şirketinin araştırmasına göre ise sandığa gitmeyenlerin yüzde 35'i "partime tepki", yüzde 20'si "AKP'ye tepki", yüzde 14,6'sı da "adaya tepki" gerekçesiyle oy vermediğini belirtiyor. Tersinden bakıldığında, "sandığa gitseydiniz kime verirdiniz?" sorusuna ise yüzde 27,9 CHP; yüzde 20 ise AKP cevabı veriyor. Sandığa gitmeme gerekçesinde "partime tepki" ve "adaya tepki" grubu içinde de iktidara yönelik protestonun önemli bir yer tuttuğu, sandığa gitseydi CHP'ye oy verecek olanların bir kısmı her ne kadar eski CHP seçmeni ise de bir kısmının da CHP'ye vermek yerine sandığa gitmemeyi daha uygun bulan AKP-MHP seçmenler olabileceği hesaba katıldığında, Erdoğan ve iktidar saflarında hâkim olan yorumların gerçeklikle büyük oranda örtüştüğü açıktır.

Erdoğan'ın, katılım oranının düşmesinin kendileri aleyhine olduğunu anlatırken kullandığı "16 milyon seçmenin iradesi sandığa yansımada" ifadesi ise yanlıştır. Sandığa gitmeyenler ve geçersiz oy kullananlar en başta iktidar partisi AKP ve ortağı MHP olmak üzere ama onlarla birlikte tüm düzen siyasetine yönelik bir protesto tavrı ortaya koymuştur. Bu protesto içinde Erdoğan'ın hayat pahalılığı ile en fazla ezdiği, seçim öncesi zam beklentisini karşılıksız bıraktığı milyonlarca emekli başı çekmiştir. Protesto tavrı emeklileri de aşan, emekçi halkın geniş kesimlerine yayılan bir tutum olarak belirmiştir.

Bu tablo, son dönemlerde çok popüler bir siyasi argüman olan, AKP karşısında en güçlü kimse ona oy vermeyi bir matematik zorunluluk olarak dayatan, burjuva partisi CHP'ye, yani Amerikan muhalefetine oy vermeyenleri, halkı protesto oyuna çağırانları ya da kazanma şansı olmayan sosyalist ya da işçi adaylara oy verenleri Erdoğan'ın ekmeğine yağ sürmekle suçlayan yaklaşımın yanlışlığını da kanıtlamıştır. Sosyalistleri potansiyel ve pasif birer CHP seçmeni olarak görmenin saçmalığı bir yana, sınıf içinde çalışan, işçi sınıfına seslenen sosyalistler geçersiz oy ya da sandığa gitmeme çağrısı yaptığında bunun pratik sonucunun Erdoğan'ın lehine olmayacağı, tam tersine bu tutumun iktidar cephesine muhalefetten çok daha fazla oy kaybettireceği apaçık bir gerçektir. Tabii ki bu politikayı Kadıköy'de, Çankaya'da ya da Karşıyaka'da uygularsanız farklı olabilir ama seçimin Türkiye genelindeki sonuçlarıyla örtüşen yerlerde bilhassa da işçi sınıfının yoğun olduğu

2 <https://artigercek.com/politika/ipsos-turkiye-secim-sonrasi-arastirmasi-akp-secmeninin-yuzde-133u-chpye-oy-301329h>.

3 https://kisadalga.net/haber/detay/optimar-anketi-sonucu-en-buyuk-sorun-ekonomi-bu-sorunu-chp-cozer_97576.

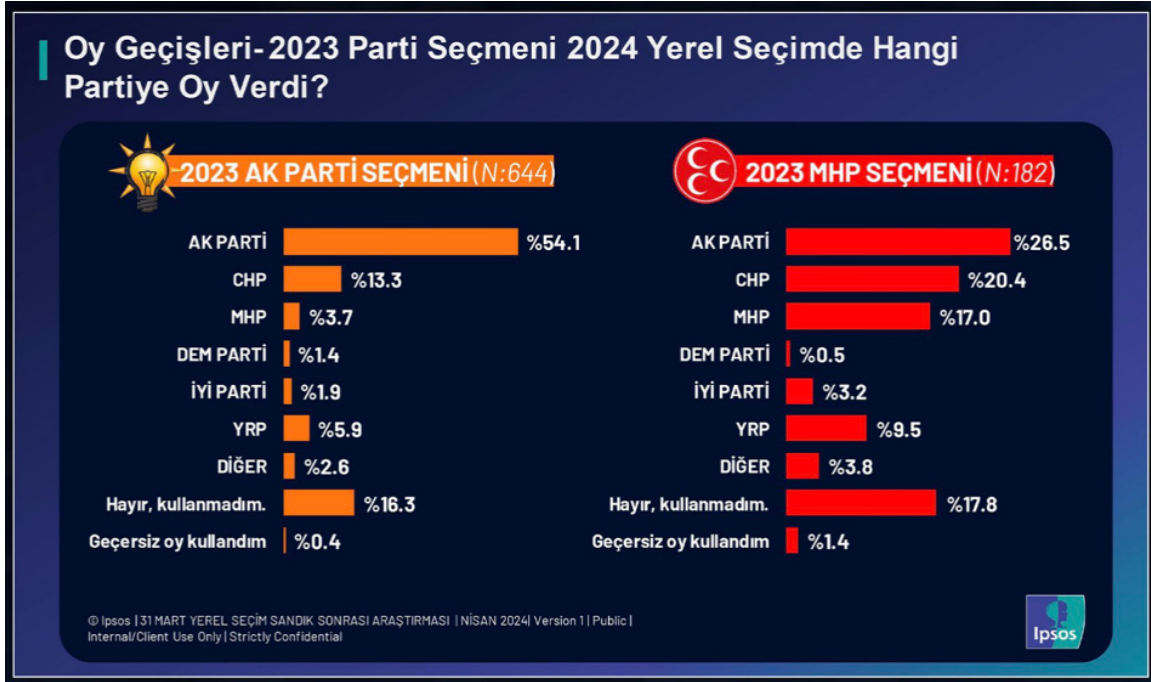
bölgelerde bu politikanın istibdada karşı mücadelenin tutarlı bir ifadesi olduğu gözükmemektedir.

Kimlik siyaseti hâkimiyetini sürdürüyor

Türkiye siyasetinde seçmen kitlelerinin partilere ve ideolojik akımlara bağlılıkları, halk dilinde “parti tutmak” olarak ifade edilen birer toplumsal kimlik unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kimlikler büyük ölçüde etnik ve mezhebi kökenle de örtüşmekte, belirli bir kültürel çevre içinde şekillenen aile ilişkileri ile kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Son yerel seçimlerde Özgür Özel’in bahsettiği “cam tavan” düzen siyasetinin partilerin adı da adayları da değişse siyasi yelpazeyi az çok istikrarlı şekilde parsellere ayırmış olan kimlik hatlarını ima etmektedir.

CHP Mart 2024 yerel seçimlerinde, Mayıs 2023 milletvekili seçimlerinde altı partiyi birleştiren (CHP, İYİP, SP, GP, DEVA, DP) Millet İttifakı’nın yüzde 35’lik oy oranına tek başına ulaştı. Bu niteliksel sıçramanın muhtevasını doğru tahlil etmek gerekir. Acaba CHP Türkiye siyasetinde hâkim olan kimlik hatlarını kırmış mıdır? Yerel seçimden sonra göze batan apaçık bir gerçeklik varsa o da Mayıs 2023 seçimlerinde Kemal Kılıçdaroğlu’nun meclise SP, GP ve Deva’dan 35 siyasal İslamcı sokmuş olan zihni sinir projesinin sefaletidir. Bu partiler yerel seçimlerde adeta silinmiş SP yüzde 1’de kalmış Deva ve Gelecek’in toplamı yüzde yarım bile etmemiştir. Buradan CHP’nin toplumu bölen kimlik hatlarını aşarak emekçi sınıfları temsil etmeye başladığı sonucuna varılamaz. CHP’nin bu seçimler itibariyle kimlik olarak sağ partilere oy veren seçmenden oy almadığı da tabii ki söylenemez. Sınıf mücadelesinde bu kesimlerden işçi ve emekçilerle buluşan ve mücadele eden bizler için böyle geçişler sürpriz değildir. Siyaset yelpazesinin en sağından en uçtaki sola doğru geçişler düzen siyasetinde istisnai olsa da sınıf mücadelesinde son derece yaygındır.

Ipsos’un araştırmasına göre 2023 seçimlerinde AKP’ye oy verenler içinde yüzde 13’lük, MHP’ye oy verenler içinde de yüzde 20’lik bir kesimin CHP’ye oy verdiği söyleniyor. İyi Parti seçmeninin ise neredeyse yarısı CHP’ye geçmiş. Ancak CHP’nin bu kesimlere sınıfsal bir pozisyon değişikliğiyle ulaşmasından bahsedemeyiz. CHP sınıfsal olarak durduğu yerde durmaktadır. Öte yandan CHP’nin Süleymanlılar başta olmak üzere cemaat ve tarikatlarla içli dışlı olmasının, Ankara, Bolu, Afyon gibi örneklerde faşist milliyetçi adayları öne çıkararak klasik MHP tabanına hitap eden yönelişinin, Ekrem İmamoğlu’nun siyasal İslam, tarikat ve cemaatlere erişiminin, Mansur Yavaş’ın ise milliyetçi taban üzerindeki etkisinin öne çıktığını görüyoruz. Bu tablo kimlik siyasetinin aşılmasına işaret etmediği gibi tam tersine boylu boyunca kimlik siyasetine batmış olma hâlini yansıtmaktadır. CHP’yi sağ ve muhafazakâr seçmene pazarlamak için yapılan bu tür kimlik makyajları yeni de değildir. Baykal 2008’de yine bir yerel seçim öncesinde İstanbul’da kara çarşafly kadınlara CHP rozeti takmıştı. Kılıçdaroğlu 2014 yerel seçimlerinde kitleye bozkurt selamı yapmış sonraki yıllarda sık sık bu jestini tekrarlamıştır. Türbana serbestlik tanıyan yasa önerisi, helalleşme söylemi vb. politikalar Kılıçdaroğlu döneminde CHP’yi siyasal İslam’a kabul ettirme doğrultusunda yapılmış makyajlardı.

Kimlik siyasetinde Erdoğan'ın karşılaştırmalı üstünlüğü

Peki CHP'nin yakaladığı bu başarının önü açık mı? Yani yüzde 37'lik bu oran CHP'yi bir dönem AKP'nin olduğu gibi kalıcı şekilde birinci parti yapar ve düzen siyasetinin merkezinde CHP'ye hegemonik bir konum kazandırabilir mi? Bu çok olası gözüküyor. Erdoğan AKP grup toplantısında seçimlerin Cumhuriyet İttifakı'nın yüzde 40,5'lük üstünlüğü ile tamamlandığını söylediğinde bu ifade kimilerince alay konusu yapıldı. Erdoğan'ın açık bir hezimet yaşadığı seçimden yine bir üstünlük hikâyesi çıkartmaya çalışmasını basitçe bir kendini avutma olarak görmemek gerekir. Öyle ya da böyle 2024 yerel seçimlerine Cumhuriyet İttifakı bütünlüğünü koruyarak girmiş bir önceki seçimin altı partili Millet İttifakı ise dağılmıştır. Siyaset sadece oy oranları değildir. Unutulmamalıdır ki düzen siyasetini belirleyen çoğu zaman sandık değildir; tam tersine, sandıkları belirleyen düzen siyasetinin sandık dışı süreçleridir.

Örneğin İyi Parti oyları CHP'ye kayarken partinin kendisi Cumhuriyet İttifakı'nın etki alanına girmiştir. AKP'deki oy kaybının en yoğun şekilde yöneldiği YRP kimlik temelinde bakıldığında merkez siyasete AKP'den de daha uzaktadır. Yerel seçimlerde Erdoğan'ın vurguladığı Cumhuriyet İttifakı'na YRP'nin dâhil olması halinde bu ittifak bugün bile kolaylıkla yüzde 47'ye ulaşmaktadır. Öte yandan CHP'nin mevcut oylarını bu seviyeye çıkartması için Dem Parti'nin meclislerde aldığı yüzde 5,7'yi ve İyi Parti'nin yüzde 4,6'sını, Zafer Partisi'nin yüzde 2,4'ünü kendisine çekmesi bir o kadar zor hatta imkânsızdır. Düzen siyasetinin kimlik bölünmeleri aşılmadan böyle bir gelişme sağlanamaz. Daha açık bir ifadeyle CHP ile YRP, Zafer Partisi, Hüda Par ve Dem Parti seçmenleri bir grevde çok rahat buluşur, ekmek ve hürriyet için birlikte mücadele eder ve etmektedir. Ama bu kesimler kimlikçi bölünmelere dayanan düzen siyasetinin sandıklarında buluşturulamaz. Erdoğan bu gerçekliği görmektedir. Yıllardır da zaten toplumu bölen kimlikler üzerinden kâh

şovenist, kâh mezhepçi, kâh siyasal İslamcı manipülasyonları devreye sokup karşı kampı bölmekte, kendi kampını konsolide etmekte maharet göstermiştir. Erdoğan'ın mevcut tabloya baktığında hezimetini görmemesi mümkün değildir ama bu tablonun arka planındaki dinamikleri de sızdırmaktadır ve inisiyatifi yeniden ele alabileceğini düşünmektedir. Öte yandan Erdoğan'ın kimlik siyasetindeki karşılaştırmalı üstünlüğü elbette ki ona ekonomideki çöküntüyü, dış siyasetteki sıkışmayı, devletin içindeki çıkar çatışmalarını aşacak sihirli bir değnek de vermiyor.

Faşist tehlike geçmedi

Mayıs 2023 seçimlerinde faşist ve faşist kökenli partilerin toplamda 12,6 milyon oya ve yüzde 23,2'lik bir orana ulaştığını görmüştük. Bu yüksek oy oranları yaygın şekilde "bu seçimin kazananı milliyetçiler oldu" yorumlarına neden oldu. Biz bu yükselişi çok ciddiye aldık ve basitçe bir milliyetçilik yükselişi olarak değil "faşist tehlike" olarak tarif ettik. Mart 2024 seçimlerinde oy oranları açısından bambaşka bir tablo ortaya çıktı. Büyükşehir Belediye Meclisleri ve İl Genel Meclisleri için doğrudan partilere verilen oylara göre MHP yüzde 6,58 (3 milyon oy); İyi Parti yüzde 4,6 (2,1 milyon oy); Zafer Partisi yüzde 2,44 (1,2 milyon oy); Büyük Birlik Partisi yüzde 0,4 (200 bin oy) seviyesinde kaldı ve faşist partilerin oy oranı toplam yüzde 14'e kadar (6,5 milyon oy) düştü.

Bu tabloya bakarak bu seçimle birlikte faşist tehlikenin geçtiğini düşünmek çok ihtiyatsız bir tutum olur. Zira faşist tehlike oy oranlarından ibaret görülemez. Faşizmin yükselişine zemin oluşturan uluslararası ekonomik ve sosyal konjonktür (Üçüncü Büyük Depresyon, küreselleşme, göçmen sorunu, bölge veya dünya savaşı olasılığı vb.) devam etmektedir. Bu konjonktür Türkiye konjonktürünün bir dizi özelliği ile de perçinlenmektedir. Ekonomik kriz dinamikleri faşizmin kitle tabanını oluşturan klasik küçük burjuvaziyi aşağı doğru itmektedir. Göçmen sorununun dünyada nicel olarak en çarpıcı boyutlarda yaşandığı ülke Türkiye'dir. Burjuvazinin ekonomik krizin etkisiyle işçi sınıfına karşı saldırısında, sınıfı atomize etmek için daha sert yöntemlere ihtiyaç duyma ihtimali artmakta, yine burjuvazinin yayılcı emelleri militarizm eğilimini güçlendirmedir. Tüm bu eğilimler en yoğun şekilde faşist hareketin saflarında karşılık bulmaktadır.

Şimdi faşist yelpazenin partilerinin oy oranları azalmış görünmektedir ama faşist damar Bolu'da Tanju Özcanlarla, Afyon'da Burcu Köksallarla, Ankara'da Mansur Yavaşlarla bu seçimin kazanan tarafı olan CHP'nin saflarında yayılmaktadır. Özgür Özel'in Erdoğan'la görüşmesinden sonra Devlet Bahçeli'yle de görüşmesi, bu görüşmeden sonra yaptığı açıklamalarda kullandığı işbirlikçi ton, Kılıçdaroğlu'nun Ümit Özdağ'la yaptığı protokolün arkasındaki siyasal doğrultunun, yeni koşullarda ve kendine özgü biçimde Özgür Özel tarafından da sürdürüldüğünü gösteriyor. Bu doğrultunun en önemli özelliği yarı-askeri rejimin askeri kanadının (özellikle polis ve jandarma) omurgasını oluşturan kurumlarına adeta faşist partilerin doğal kontenjanıymış gibi muamele edilmesidir. Faşist partilerin oy oranı azalsa da faşizmin nüfuz alanı daralmamakta hatta belki de genişlemektedir.

Yerel seçimler ve ekonominin etkisi: Ekonomide Mayıs 2023 ve Mart 2024 arasında ne değişti?

Yerel seçim sonuçlarına etki eden en önemli ve belirleyici unsurun ekonomi olduğunu görmek için herhangi bir ankete ihtiyaç yok. Öte yandan bütün anketler de kitlelerin en önemli sorun başlığı olarak ekonomiyi ve hayat pahalılığını göstermekte birleşiyor. Bununla birlikte ekonominin kötü gidişatı yerel seçimlere özgü değil elbette. 2023 Mayıs'ında gerçekleşen iki turlu cumhurbaşkanlığı seçiminde kazanan Erdoğan oldu. Meclis çoğunluğu da net bir şekilde Cumhur İttifakı'na geçti. O zaman da ekonomi kötüydü. O halde ekonominin ne kadar belirleyici olup olmadığı konusunda genel kabul gören değerlendirmeler yanlış olabilir mi? Bu sadece entelektüel bir tartışma konusu değil. Hâlihazırda yerel seçim hezimetini sonrasında AKP içinde yaşanan hesaplaşmada bir kanadın en önemli argümanlarından biri ekonominin etkili olduğu ama belirleyici olmadığı yönünde. Bu kanat daha ziyade seçim hezimetinin nedeni olarak Cumhur İttifakı'na, MHP ile yapılan uzun süreli işbirliğine, AKP'nin bu temelde siyasal İslamcı geleneğinden uzaklaşmasına, bu argümanlara paralel olarak, Erdoğan'ın çevresini saran ülkücülükten, merkez sağdan, ulusalcılıktan, soldan, sonuçta hepsi partinin (siyasal İslamcı geleneğin) dışından gelen unsurlara eleştiri oklarını çeviriyor. Tüm bu etkenlerle AKP'nin çevreden merkeze gelmesiyle bir devlet partisine dönüşmesine ve halktan kopmasına işaret ediyor.

Tüm bu eleştirilerin en genel düzeyde MHP ile ittifakı sorguladığı, özel olarak Mehmet Uçum gibi saray danışmanlarını hedef aldığı görülüyor. Monako'da ıstakoz yiyen AKP İzmir Milletvekili Şebnem Bursalı ve Roleks saati ile eleştirilere konu olan AKP Manisa milletvekili Bahadır Yenişehirlioğlu gibi bazı sembolik vakalarda da bu kişilerin teşkilattan ve Millî Görüş geleneğinden gelmiyor oluşu özellikle vurgulanıyor. Karşı kanatta ise esas sebebin ekonomi olduğunu AKP'nin mevcut siyasal doğrultusunu çok fazla değiştirmeden ekonomiyi toparlaması halinde sorunların çözüleceğini ileri süren bir yorum öne çıkıyor. Bu yorum Devlet Bahçeli'nin "milletimiz yerel seçimler kanalıyla bilhassa sosyal ve ekonomik sıkıntılarını paylaşmış, önümüzdeki sürecin gündem konusunu tayin etmiştir" ifadesinde özetini bulan yerel seçim değerlendirmelerinde de öne çıkıyor.

İstibdad cephesinin kendi iç tartışmalarındaki politik saiklerin öne çıktığı ve ekonominin iyi mi kötü mü olduğuna dair genel geçer ve soyut değerlendirmelere dayanan yaklaşımlarla süreci doğru analiz etmek mümkün değil. Öncelikle ekonomiyi statik bir şekilde iyi ya da kötü olarak değil dinamik bir süreç içinde analiz etmek gerekir. Hangi veride ne yönde bir gelişme söz konusudur ve bunun seçimlere etkisi nasıl olmuştur, buna bakılmalıdır. Mayıs 2023 (Cumhurbaşkanlığı ve meclis seçimleri) ile Mart 2024 seçimlerini temel bazı makro ekonomik veriler bağlamında karşılaştırdığımızda "ekonomi zaten kötüydü" hatta "Mayıs 2023'te durum daha kötüydü" gibi popüler tartışmalarda sıkça duyduğumuz genel değerlendirmelerin isabetli olmadığını görüyoruz.

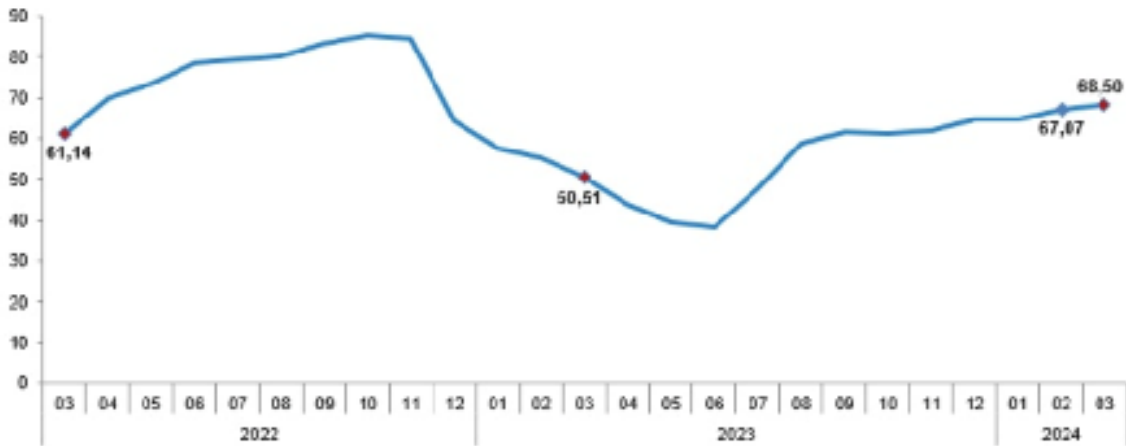
Evet, ekonomi son dönemde hiç iyi olmadı. Öte yandan, Millet İttifakı'nın kendi ekonomi siyasetine referans olarak verdiği, Erdoğan'ın ise "çözersek yine biz çözeriz" diyerek sahiplendiği Ali Babacan'lı yıllarda (2002-2007) da ekonomi

kötüydü. Bu yıllar sadece işçi sınıfının emeklilik ve sosyal güvenlik haklarının geriye götürüldüğü, iş kanununda yapılan değişikliklerle işçilerin bir dizi hakkının tırpanlandığı bir dönem olmadı. Aynı zamanda bu döneme damgasını vuran düşük kur yüksek faiz politikası, ekonomiyi cari açığın sıcak parayla finansmanı sonucunda, ülkeden emperyalist merkezlere kaynakların aktarıldığı, istihdam yaratmayan kof bir büyüme patikasına sokmuştu. Dolayısıyla ekonominin iyi mi kötü mü olduğuna dair yargınız, hangi sınıfın gözlüğüyle baktığınıza göre, ya da değerlendirmenizi yapısal mı yoksa konjonktürel mi yaptığınıza göre değişir.

Ekonominin durumunun ve gidişatının seçimlerde ne kadar etkili olduğunu tartışıyorsak o zaman verileri kitlelerin oy verme davranışlarını ne kadar ve hangi yönde etki ettiğine göre değerlendirmek gerekir. Böyle bakarsanız örneğin enflasyon verisinin olumsuzluğu ile işsizlik verisindeki olumsuzluk seçmen davranışlarında aynı oranda etki yapmaz. Ya da orta ve uzun vadede ekonomide çok ciddi sorunlar yaratabilecek olan bir faiz politikası kısa vadede hanehalkı tüketimini arttırarak görece iyi bir hali oluşturabilir.

Bu perspektifle ekonomik verileri ele alalım. Mayıs 2023'te resmî enflasyon baz etkisiyle de olsa yüzde 40 seviyesine inmiş (ENAG rakamı yüzde 109) yerel seçimlerin yapıldığı Mart 2024'te ise resmî enflasyon yüzde 68,5 (ENAG rakamı yüzde 124) olarak ölçülmüştür.⁴ Enflasyon hayat pahalılığını arttıran ve geniş kitleleri yoksullaştıran bir olgudur. Elbette ki yüksek enflasyonun mevcut siyasal iktidara siyasi bedeli olacaktır. Daha yüksek enflasyonun daha yüksek bedeli olacağı açıktır.

TÜFE yıllık değişim oranları (%), Mart 2024

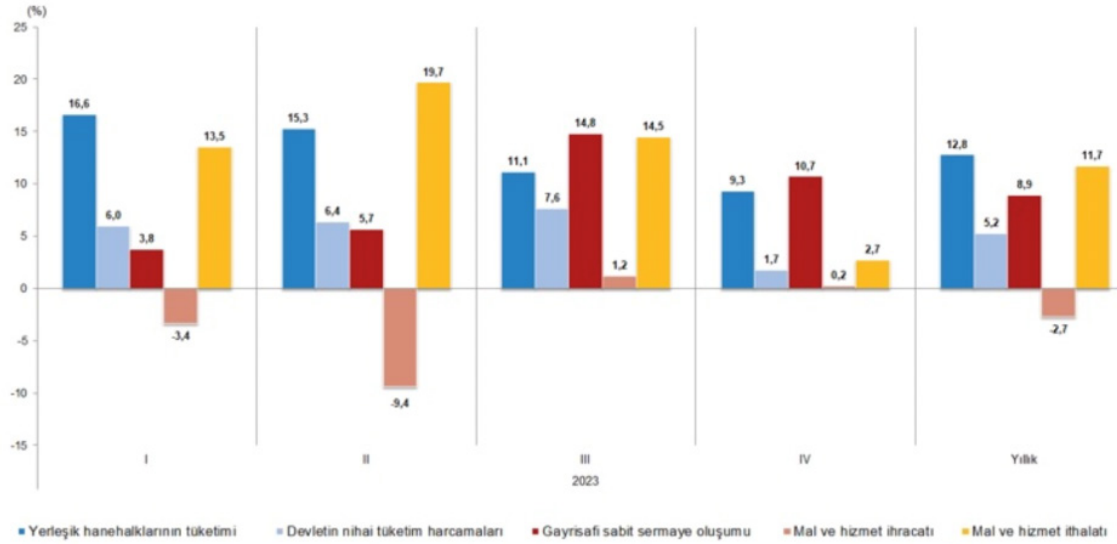

Ancak daha önce de farklı mecralarda vurguladığımız gibi işsizliğin kitleler üzerindeki yıkıcı etkisi ve siyasal iktidarlara ödediği bedel çok daha ağırdır. Bunun sebebini şöyle açıklayabiliriz. Enflasyon bize fiyatların artış hızını gösterir. Ancak

⁴ TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tüketici-Fiyat-Endeksi-Nisan-2024-53614&dil=1>; ENAG, <https://tinyurl.com/yh7brssj>.

enflasyonist dönemde ücretlerde de artışlar olur. Üstelik bu artışlar enflasyonun düşük seyrettiği dönemlere göre daha yüksek oranda gerçekleşir. Sonuçta fiyatlardaki artış oranı gelirdeki artış oranından fazla olduğu için alım gücü düşer ve yoksullaşma yaşanır ama her ücret artışı döneminde çalışanlar için “para yanılması” dediğimiz bir geçici alım gücü artışı yaşanır. Bu da enflasyonun yarattığı toplumsal gerilimi yatıştırıcı bir rol oynar. Mayıs 2023 öncesinde tecrübe ettiğimiz gibi kamu bankaları kredi hacmini alabildiğine arttırarak hanehalkı tüketiminin artmasına yol açabilir. Enflasyonist ortamda mal ve hizmetlerin gelecekte daha da pahalılaşacağını düşünen insanlar tüketimlerini daha da arttırma eğiliminde olurlar. Sonuçta para yanılması ile ve borçlanarak da olsa hanenin tüketimi arttığında halkın hayat pahalılığı dolayısıyla yaşadığı stres bir ölçüde kontrol altına alınabilir.

Harcama yöntemiyle GSYH bileşenlerinin büyüme hızları, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2023

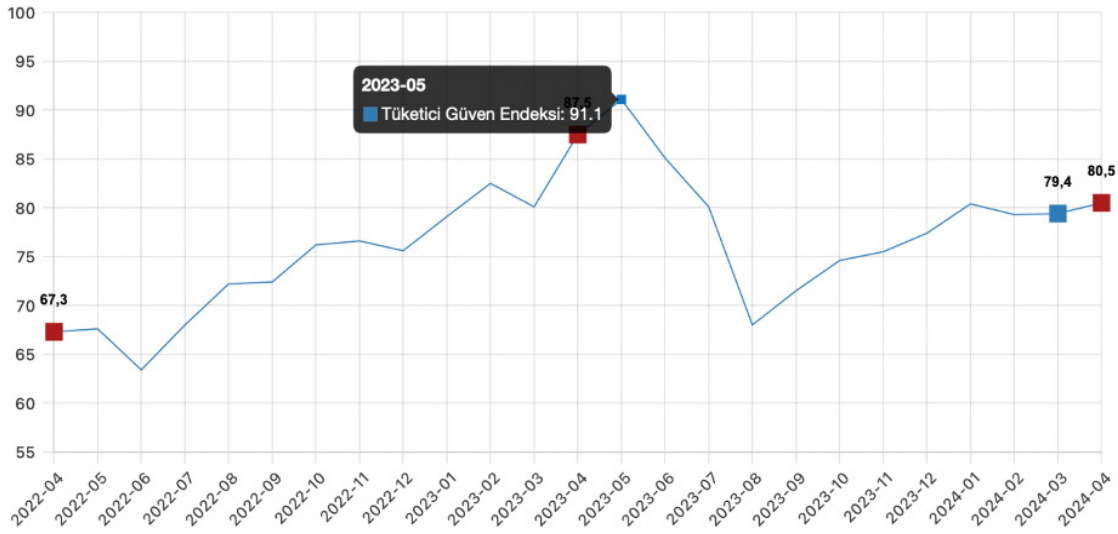
Bu açıdan değerlendirdiğimizde Mayıs 2023 seçimlerine giderken hanehalkı tüketiminin hızla arttığını, 2023 yılının ilk iki çeyreğinde hanehalkı tüketiminin sırasıyla yüzde 16,6 ve yüzde 15,3 gibi yüksek artış oranlarıyla ekonomik büyümenin motoru olduğunu görüyoruz. Genel seçimlerden sonra ise hanehalkı tüketiminin artış hızı 2023 sonuna kadar yüzde 9,3 seviyesine doğru inmiştir.⁵ İzlenen seçim ekonomisinin toplumda yarattığı para yanılmasını en net şekilde Tüketici Güven Endeksi rakamlarında izleyebiliyoruz. Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen tüketici eğilim anketi sonuçlarından hesaplanan Tüketici Güven Endeksi Mayıs 2023'te uzun bir artış trendinin sonunda 91,1 seviyesi ile doruğa ulaşmıştır. Mayıs 2023 seçimlerinin hemen ardından düşüş trendine giren Tüketici Güven Endeksi Mart 2024'te 79,4 seviyesine kadar inmiştir.⁶ Bu rakamlar halkın ekonomik kötü gidişata neden Mayıs

5 TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dönemsel-Gayrisafi-Yurt-İçi-Hasıla-IV.-Çeyrek:-Ekim-Aralık-ve-Yıllık,-2023-53756&dil=1>.

6 TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tüketici-Güven-Endeksi-Nisan-2024-53790&dil=1>.

2023'te görece olarak daha az tepki gösterdiğini gösteriyor. Mayıs seçimlerinin son düzlüğüne girildiğinde istibdad cephesi, montaj videolar kullanarak, sosyal medya manipülasyonlarına başvurarak, Kılıçdaroğlu'nu Kandil'in adayı gibi göstermek de dâhil muazzam bir şovenist propaganda atağı yapmıştı. Bu atak AKP-MHP seçmen kitlesinde ekonomik sebeplere dayanan tepkiyi yumuşatmış ve belirli bir konsolidasyonu sağlayabilmişse bunun başlıca sebebi enflasyona rağmen hanehalkı tüketimindeki artışın devam etmesi olmuştur.

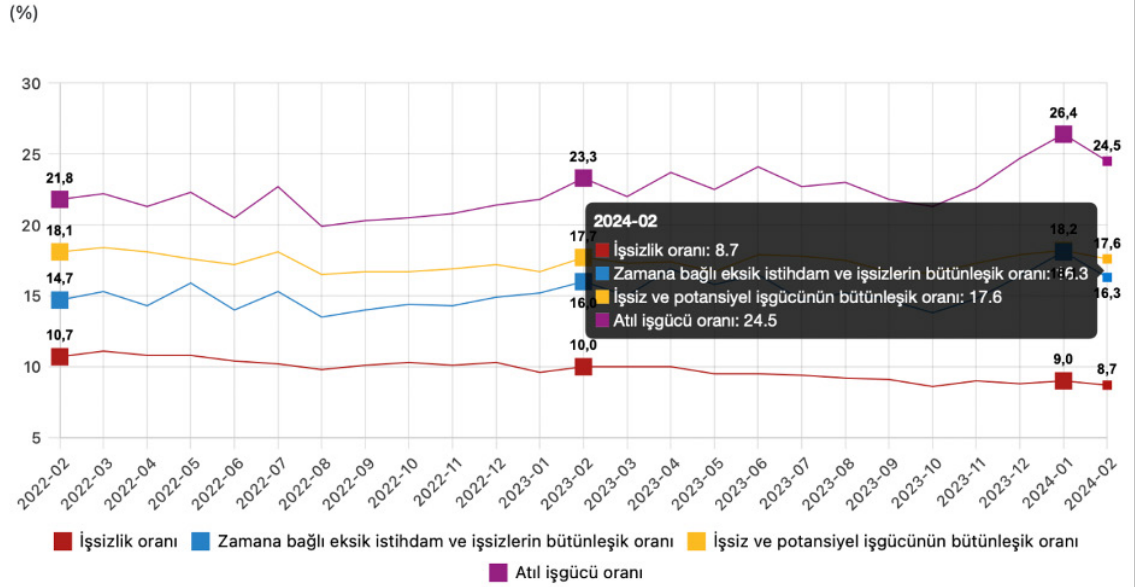
Tüketici güven endeksi, Nisan 2024

İşsizlik ise farklıdır. İşsiz kalan kişi için -hele tekrar aynı gelir seviyesinde bir iş bulma süresi de uzuyorsa- bambaşka bir tablo ortaya çıkar. Borçlar çevrilemediğinde, kiralar ödenemediğinde aile boyu bir ekonomik, sosyal ve psikolojik yıkım başlar. Bu yıkımın yarattığı öfke ve tepki çok daha sert olur. İşsizlikteki genel bir artışın mevcut iktidara çıkardığı siyasi fatura da çok daha ağır olur. Tam da bu sebeple iktidarların seçim ekonomisi uyguladığını söylediğimizde genellikle yüksek enflasyon ve bütçe açıkları pahasına büyümenin ve istihdamın öne alınmasını ve kontrol edilme çabalarını anlarız. İşsizlik oranlarına baktığımızda Mayıs 2023'te yüzde 9,5 olan dar tanımlı işsizlik Mart 2024'te yüzde 8,7'ye düşmüş gözükse de, geniş tanımlı ve gerçek işsizlik olarak tanımladığımız, iş aramaktan vazgeçmiş işsizleri, geçici işlerde çalışanları vb. de kapsayan oran (Atıl İşgücü) Mayıs 2023'te yüzde 22,5'tan Mart 2024'te yüzde 24,5'a çıkmıştır.⁷ Tüm bu veriler bize kitlelerin neden Mayıs 2023'e nazaran Mart 2024'te siyasi iktidara daha büyük bir siyasi bedel ödettiğine dair önemli dayanaklar sunuyor. En azından Cumhuriyet İttifakı ve Erdoğan'ın ödediği siyasi bedelin ağırlaşmasında bahse konu ekonomik verilerin oldukça belirleyici olduğunu ortaya koyuyor.

⁷ TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İşgücü-İstatistikleri-Şubat-2024-53509&dil=1>.

Mevsim etkisinden arındırılmış işgücüne ilişkin tamamlayıcı göstergeler, Şubat 2022 - Şubat 2024

Ancak burada şunu belirtmeliyiz. Ekonomi Mayıs 2023'te de Mart 2024'te de yapısal özellikleri itibariyle son derece kötü durumdadır. Yukarıda zikrettiğimiz makroekonomik verilerin iki seçim arası kötüleşmiş olması yapısal değil yüzeyseldir. Türkiye kapitalizminin kriz dinamikleri, dünya kapitalizminin Üçüncü Büyük Depresyonu'nun belirlediği küresel konjonktür içinde, emperyalizme bağımlı bir kapitalist ekonominin yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Konuştuğumuz veriler temeldeki bu dinamiklerin su yüzüne çıkan tezahürleridir. Denebilir ki Türkiye ekonomisi kanser hastasıdır. Bizim konuştuğumuz ise bünyenin gündelik enerjisine, canlılığına ya da halsizlik ve bitkinlik haline etki eden birtakım kan değerleridir. Bu değerlerin doktorun dışarıdan zerk ettiği ilaçlarla ya da takviyelerle düzeltildiğini, ateş düşürücülerle ateşin düşürüldüğünü vesaire düşünün. Ancak tüm bunların vücudu sarmış kanser hücrelerini geriletici hiçbir etkisi yoktur. Tam tersine bu süre zarfında kanser ilerlemektedir.

Erdoğan neden yerel seçimlerde seçim ekonomisini uygula(ya)madı?

Popüler dilde “ekonominin durumunu ve gidişatını” gösteren makroekonomik verileri ve bunların seçimlere etkisini açıkça görebiliyoruz. Ancak burada hâlen cevap bekleyen bir soru kalıyor. Erdoğan ve müttetikleri onlara Mayıs 2023'te seçim kazandıran ekonomi politikasını neden Mart 2024'teki yerel seçimlerde de uygulamadı? Neden seçimlerin hemen ardından “rasyonel politikalara dönüş” sloganı ile ekonominin dümeni Mehmet Şimşek'e verildi? Mehmet Şimşek'in kapitalist sınıfın çıkarları etrafında şekillenmiş ana akım ekonomi müktesebatına uygun, tabiri caizse kitaba uygun şekilde, klasik bir “istikrar programı” uygulamak için geldiği herkesçe biliniyordu. Kamu maliyesi sıkılaştırılacak, harcamalar kısıllanacak, ücret artışları enflasyonun altında bırakılarak baskılanacak, yıl içinde

tek zamla yetinilecek, emeklilere insanca bir yaşam sağlamak amacıyla kamu kaynağı ayrılmayacaktı. Kamu bütçesi faiz dışı fazla hedefiyle öncelikli olarak faiz ödemeleri için seferber edilecekti. İslami nas kavramına referans veren Erdoğan'ın "faiz sebep enflasyon sonuç" iddiasının aksine Merkez Bankası faiz arttırmaya başlayarak parasal sıkılaştırmaya gidecek, ekonomiyi soğutmaya, kredi hacmini kısımaya, tüketimi dizginlemeye, böylelikle de enflasyonu kontrol altına almaya yönelecekti. Program buydu. Bu program Orta Vadeli Program (OVP) ve 12. Kalkınma Planı belgeleri ile kayıt altına alınmıştı. "Erdoğan ilk fırsatta kendi bildiğini okur" diyenler yanıldı. Merkez Bankası'nın başına epey bir PR çalışması eşliğinde getirilen Hafize Gaye Erkan'ın görevden alınması acaba mı dedirttiyse de, yeni başkanla yola devam edildi ve doğrultuda ciddi hiçbir bir değişiklik olmadı.

Uygulanacak ekonomik programın doğrultusu net. Ancak uygulamanın temposunun Mart 2024 seçimleri gözetilerek yavaştan alındığını da tespit etmemiz gerekir. Örneğin işçi sınıfının kıdem tazminatı gibi en temel kazanımlarını gasp etmeyi hedefleyen düzenlemeler, sosyal güvenlik sisteminin tasfiyesini ve esnek çalışmanın yerleştirilmesini öngören maddeler Orta Vadeli Program'da takvim olarak 2024'ün sonuna ve 2025 başına atılmış. Para politikasında sıkılaştırma hemen başladıysa ve tedrici faiz artırımları ile yüzde 8,5'tan yüze 50'ye kadar çıkartılmışsa da, sürekli yukarı doğru revize edilen enflasyon beklentileri dolayısıyla hâlen ekonomiyi frenleyecek bir pozitif reel faiz ortamı oluşmamıştır. Türkiye'de ortalama ücret haline gelmiş asgari ücrete zam yapılırken hükümet ne çok cömert ne de çok cimri davranmış, ücretler üzerindeki baskılamayı seçim sonrasında daha yoğun şekilde yapmak için Temmuz'da zam yapılmayacağını ilan etmiştir. Seçimin en kritik başlıklarından biri emekliler olmuştur. Emeklilerle ilgili olarak EYT yasının çıkması Mayıs 2023 seçiminde son derece etkili olmuş ve dolayısıyla Mart 2024 öncesinde de emeklilerde ciddi bir beklenti oluşmuştur. Erdoğan her ne kadar en düşük emekli maaşını 16 bin'e çıkarmak bütçeye 1,7 trilyon lira yük getirir diyerek emeklilere yeni zam yok demişse de beklenti sürmüş, Erdoğan'ın İstanbul mitinginden önce belli ki AKP cephesinde emeklilere bir zam olasılığı ciddi şekilde tartışılmaya başlanmış, AKP grup başkanvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu'nun "yarın İstanbul mitinginde Cumhurbaşkanımızı iyi dinleyin" sözleri müjde beklentisini doruğa çıkarmıştır. Tabii emekliler mitingden umduğu müjdeyi alamayınca beklentiler AKP'ye yönelik çığ gibi büyüyen ve sandığa da yoğun şekilde yansıyan bir tepkiye dönüşmüştür.

Emeklilerin durumu aslında Erdoğan'ın neden Mayıs 2023'teki gibi bir seçim ekonomisi izlemediğinin apaçık bir ipucunu veriyor. Erdoğan hiç seçim ekonomisi izlememiş değildir! İzleyememiştir. Diyebiliriz ki "devletin malı deniz" şiarıyla yürütülen ekonomi politikasında deniz bitmiştir. Erdoğan Mayıs 2023'e kadar izlediği politika ile seçimi kazanmışsa da geride özellikle kamu maliyesi açısından tam bir enkaz kalmıştır. Bütçe açığı 2023 sonunda millî gelirin yüzde 6,5'i gibi devasa bir boyuta ulaşmış, OVP'de 2024 yılı için de yüzde 6'lık bütçe açığı (yaklaşık 2,5 Trilyon TL) verilmesi öngörülmüştür.⁸ Bu rakama Merkez Bankası'nın

8 T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/09/Orta-Vadeli-Program_2024-2026.pdf.

Kur Korumalı Mevduat uygulaması dolayısıyla oluşan 818,2 milyar TL zararı dâhil değildir. Merkez Bankası'nı ve Hazine'yi parti kasası olarak kullanmanın da bir sonu olduğunu bu tabloda görüyoruz. Bu büyük bütçe açığı Erdoğan'ı emeklilerin beklentilerini karşılayacak ya da hiç değilse öfkesini yatıştıracak bir iyileştirme yapmaktan alıkoymuştur.

Bu noktada kamu maliyesi açısından asgari ücret zammı ile emekli maaşlarına zam yapmak arasında önemli fark olduğunu da belirtmek gerekir. Asgari ücret zammı devlet bütçesi üzerinde doğrudan bir yük oluşturmaz. Doğrudan etkisini sermaye ve emek arasındaki artı değer, yani sömürü oranında gösterir. Asgari ücretin artışı genel ücretler seviyesinde yarattığı artış dolayısıyla gelir vergisi tahsilâtını da arttıracığından bütçeye pozitif bir etkide dahi bulunur. Ancak emekli maaşları doğrudan devlet bütçesinden ödendiği için durum tam tersidir. Tablo Erdoğan'ın elindeki tüm cephaneyi Mayıs 2023 seçimleri için harcayıp tükettiğini göstermektedir. Buradan Erdoğan emekliye istese de zam yapamazdı sonucu çıkmamalıdır. Emekliye zam yapmamak bir sınıfsal tercihtir. Sadece emekli için değil, eğitim, sağlık ve başkaca kamu hizmetleri için gerekli kaynağı arayan, eğer samimi ise bütçe açığının yarısından fazlasını oluşturan faiz harcamalarına bakardı. Tabii ki Erdoğan'ın böyle bir sınıfsal tercihi olamazdı. Onu bu doğrultuda harekete geçirebilecek tek etken siyasi olabilirdi. Ancak siyasi olarak da Erdoğan'ın stratejik olarak merkezî iktidarı elinde tutmaya odaklanmak zorunda kaldığını görüyoruz.

Erdoğan'ın seçimler için kullanabileceği ekonomik cephanesi sınırlıydı. Yüksek faiz ve yapısal reform isteyen Londra, Frankfurt, New York gibi emperyalist finans merkezleri sıcak para musluklarını kapatmıştı. Dış kaynağın kesildiği bir ekonomik ortamda gerek Merkez Bankası rezervlerinin durumu gerekse de giderek artan bütçe açığı Erdoğan'ı iki seçimi de kapsayacak bir seçim ekonomisi izlemekten alıkoymuştur. Erdoğan'ın elindeki tüm cephaneyi Mayıs 2023'te tüketmek ve bunu yerel seçimleri riske sokacağını bilerek yapması zorunlu bir stratejik tercih olmuştur. İktidara yükselişinde ve iktidarını sağlamlaştırmasında İstanbul başta olmak üzere yerel yönetimlerin önemini gayet iyi bilen Erdoğan için bu tercihin ne kadar zorlu olduğunu tahmin edebiliriz. Erdoğan merkezî iktidarı elinde tutarak olası bir yerel seçim hezimetini yönetebileceğini düşünmüştür ve şimdi tam da bunu yapmaktadır. Ama tersinin mümkün olmayacağı açıktır.

Burjuvazinin saflarında büyük uzlaşma arayışları

Erdoğan merkezî iktidarı elinde tutarak yerel seçimdeki hezimetin yaralarını sarmaya çalışırken CHP de yerel seçim zaferini ileri taşımak için nasıl bir politika izleyeceğini şekillendirmeye başlamıştır. Parti yönetiminin, yerel seçim zaferini iktidara karşı yeni bir taarruzun zemini yapmak yerine CHP'yi bir büyük uzlaşmanın parçası haline getirmek için kullanmaya çalıştığı görülüyor. Özgür Özel hem seçim akşamı hem de sonrasında muzaffer bir tonla konuşmaktan, kendi zaferini ve AKP'nin hezimetini vurgulamaktan imtina etti. Bu salt bir alçakgönüllülük gösterisi olarak görülmemeli. Devrimci İşçi Partisi olarak seçimin hemen ertesinde yayınladığımız değerlendirmede Özgür Özel'in yumuşak tonunun altında burjuvazinin sınıf çıkarları olduğunu vurguladık. Bu sınıf çıkarları hâlihazırda Orta

Vadeli Program ile sermayenin stratejik saldırısını yürütmekte olan, dış politikada rotayı Batı emperyalizmine doğru daha da net biçimde kıran Erdoğan ve iktidarının zorlanmamasını, sıkıştırılmamasını gerektiriyordu. Özgür Özel seçimlerden sonra bu çıkarlara sadık bir hat izlemeye devam etti. Bu hattın en somut ifadesi Özgür Özel'in erken seçim seçeneğini ilk günden itibaren dışlamasıdır.

Özgür Özel bu tutumunu şöyle gerekçelendirdi: "Sayın Erdoğan, her konuşmasında özenle 4 yıllık seçimsiz bir dönemin altını çizmektedir. Ben bunun bir yerel seçim olduğunu, sarı kart gösterilmesi gerektiğini, bu seçimin genel sonuçlar doğurmayacağını ama genele mesaj vereceğini, ses duyuracağını söyleyip AK Partiden de MHP'liden de oy istedim. Bu teveccüh görüldü. Bu seçmene seçimden sonra bu bir yerel seçim deyip erken seçim çağrısı yapmak bu seçmenle kurduğumuz akdi bozmak demektir." Özgür Özel'in bu ifadeleri gerçek nedeni yansıtmıyor. CHP ve AKP'nin sınıf çıkarlarında ortaklaşmasının üzerini örtüyor. Sarı kart futbolda uyarı anlamına gelir. Ama eğer kırmızı kartlık bir pozisyonda sarı kart verirseniz bu, hakemin kasti faul yapan oyuncuyu mükafatlandırması anlamına da gelebilir. Soyut bir AKP ve MHP seçmenine referansla "biz oyları yerel seçim için aldık, genel sonuçlar doğurmayacağı konusunda da söz verdim, akdi bozamam" diyor. Biz ise soyut AKP ve MHP seçmenini somutlayalım. İşçi, emekçi, küçük esnaf, yoksul köylü, emekli olarak somut ve gerçek insanları konuşalım. Bu insanlar izlenen ekonomi politikaları dolayısıyla büyük bir zorluk çekmektedir. İster sandığa gitmemiş isterse de CHP'ye oy vermiş olsun bu insanlar ekonomik krizin faturasını ödemektedir ve buna tepki göstermektedir. Bu somut insanlar son derece somut olan hayat pahalılığı ve işsizlik gibi sorunlarla boğuşmaktadır. Erdoğan'ın Mehmet Şimşek eliyle yürürlüğe koyduğu kemer sıkma programının bütün bu sorunları daha da ağırlaştıracağı ortadadır. Bu durumda bu insanlardan oy alan CHP'nin izlediği politika Erdoğan'ı ve Mehmet Şimşek'i kemer sıkma programını uygulama konusunda rahatlatan bir politikadır. Bu, seçmenle akdi bozmuyor mu?

Evet, Özgür Özel asgari ücrete yeni zam yapılmasını, en düşük emekli aylıklarının da asgari ücret düzeyine çekilmesini istiyor. Bir zahmet muhalefet partisiysen bunları da isteyeceksin! Peki, bu talepleri gerçekten savunan, iktidarı bu doğrultuda zorlar mı yoksa rahatlatır mı? Bu talepleri savunan Erdoğan'ın 4 yıllık seçimsiz dönem söylemini onaylar mı yoksa Erdoğan'a "sen sandıktan güvensizlik oyu aldın, önünde istediğin gibi at oynatabileceğin bir dönem yok, buna rağmen halka kemer sıkmayı dayatırsan biz de erken seçim isteriz" mi der? İşçinin daha yüksek zam alacağı, emeklinin sefalet aylığını bir miktar yukarı çekebileceği, küçük esnafın, yoksul köylünün borcunu daha kolay çevireceği bir ortamı iktidarı zorlayarak sağlarsın. Ne var ki CHP ve Özgür Özel bu doğrultudaki politikaları "popülizm" diyerek yerin dibine sokuyor. CHP, 2023 Mayıs seçimlerinden bugüne rasyonel politikalar, yapısal reform, Merkez Bankası bağımsızlığı, güvenilir yatırım ortamı gibi kavramlarla kemer sıkma programını savunuyor. Zaten Mehmet Şimşek'in Orta Vadeli Programı da CHP'nin başını çektiği Millet İttifakı'nın ekonomi programıyla neredeyse madde madde aynı. Nitekim Kılıçdaroğlu Cumhurbaşkanı olsa ekonomiyi Babacan'a teslim edecekti. Erdoğan kazandı ve Mehmet Şimşek'i dümene geçirdi.

“Dört yıllık seçimsiz dönem” bir öngörü değil bir siyasal programdır

Bu durumda 4 yıllık seçimsiz dönem ifadesinin bir öngörü değil bir siyasal program olduğunu söyleyebiliriz. Bu program burjuvazinin çıkarları doğrultusunda gayri resmi bir ittifakın programıdır. Bu ittifak gayri resmidir ama adı konmamış bir ittifak da değildir. Adı “Türkiye ittifakı”dır. Bu ad 2019 yerel seçimlerinin ardından Tayyip Erdoğan tarafından konmuştu. Erdoğan 18 Nisan’da yaptığı bir konuşmada “kızgın demiri soğutmak gerek” diyerek yine bir siyasette yumuşama çağrısında bulunmuştu. Bu ifadenin içinde geçtiği bağlam çok önemli. Erdoğan’ın sözlerini aynen aktaralım: “Seçim tartışmalarını geride bırakarak, ekonomi ve güvenlik başta olmak üzere asıl gündemimize odaklanmamız şarttır. Dönem, kızgın demiri soğutma, musafahalaşma, kucaklaşma, birlik ve beraberliğimizi yeniden perçinleme dönemidir.” Aynı konuşmada “ülkenin bekasını ilgilendiren konularda siyasi görüş ayrılıklarımızı bir tarafa koyup 82 milyonla Türkiye ittifakı olarak hareket etmeliyiz.” demişti.

Özgür Özel’in yerel seçimlerin ardından “Türkiye ittifakı” kavramını, bu kavrama Erdoğan’la hemen hemen aynı anlamları yükleyerek kullandığını görüyoruz. Bu kavramın içeriğini dolduran, AKP ve MHP seçmeninden oy alması, CHP’nin daha önce hep AKP’nin gerisinde olduğu iç bölgelerde, Karadeniz’de ve hatta Kürt illerinde gösterdiği başarı değil sadece. Özgür Özel bu kavramı iktidarı sıkıştırmamaya özen gösteren, erken seçimden uzak duran ve bu doğrultuda gelebilecek taleplere erkenden set çeken bir tür “yapıcı muhalefet” anlayışıyla öne sürüyor. İşin bu kısmı burjuvazinin genel çıkar, talep ve beklentilerini yansıtıyor. Ancak Özgür Özel burada kalmıyor. “Türkiye’nin ana muhalefet partisiyiz. Yurt dışına çıkınca ise Türkiye’nin partisiyiz” diyerek Türkiye’nin genel olarak dış politikasına, bilhassa da Kıbrıs ve Kürt sorunu gibi spesifik alanlara ilişkin yarı-askeri rejimin öncelik ve hassasiyetlerine uygun davranacağına dair bir güvence veriyor. Bu ifadeler Erdoğan’ın “ülkenin bekasını ilgilendiren konularda Türkiye ittifakı olarak hareket etmeliyiz” tutumuyla da neredeyse birebir örtüşüyor.

Özgür Özel’in sözlerinde bu ortaklaşma dış politikaya referansla tanımlansa da “devletin bekasını ilgilendiren” tüm konularda bir ittifak olmasa da koordinasyonun pişmekte olduğunu 1 Mayıs’ta görmüş bulunuyoruz. 1 Mayıs’ta Özgür Özel bir yandan Anayasa Mahkemesi kararını gerekçe göstererek sendikaların Taksim talebini sahiplenmiş görünse de tüm süreci İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya ile birlikte yürütmüştür. Özgür Özel ve CHP, 1 Mayıs’ın Saraçhane’de CHP’li Büyükşehir Belediyesi önünde bir işçi mitinginden çıkıp bir “muhalefet” mitingine dönüştürülmesinde, meşru Taksim talebi ile barikalara yüklenen grupların marjinalize ve kriminalize edilmesinde aktif bir rol oynamıştır. Bu rol işçi sınıfının saflarında bölünmeye, dağınmaya ve moralsizliğe neden olduğu ölçüde CHP’nin burjuva sınıf karakterini yansıtmaktadır. Öte yandan bütün kamuoyu “1 Mayıs’ta yaşanacak olası olaylar 2 Mayıs’ta planlanmış Erdoğan-Özel görüşmesini nasıl etkileyecek” diye beklerken 1 Mayıs’ta Özel’in “devletin bekası” doğrultusunda sergilediği tutumun 2 Mayıs’taki görüşmede esen “Türkiye ittifakı” havasını güçlendirmiş olduğu açıktır.

Kobani davasında çıkan hapis kararları, Hakkâri belediyesine kayyım atanması ve bu süreçte Erdoğan'ın "bizim de MHP'nin de kırmızı çizgilerimiz var. Yumuşama adı altında kırmızı çizgilerimizden taviz verecek değiliz" çıkışı ile bu nasıl "normalleşme" dedirten tersi rüzgârlar da esti. Bunun üzerine Özgür Özel de "erken seçimi millet isterse önünde kimse duramaz" diyerek ilk defa seçim sopasını eline aldı. Ancak Özgür Özel güya Erdoğan'ı erken seçimle tehdit ederken bile kendisinin buna taraftar olmadığını belirtme ihtiyacı duymuştu. Özgür Özel'in "millet isterse" ifadesi ve bunu özellikle ekonomiye dayandırarak vurgulaması "Türkiye ittifakı" yönelişinin gerici programının farklı bir ifadesidir. "Türkiye ittifakından uzaklaşır yeniden MHP ile baş başa yürümeye devam edersen kemer sıkma programını uygularken ağırbaşlı muhalefet ederek sana destek olmam" demekten ibarettir. Nitekim Erdoğan'ın iadeziyareti ile taşlar yerine oturtmuştur. MHP ile yakınlaşmanın ve kırmızı çizgi vurgularının Kuzey Irak'ta askerî operasyon hazırlıkları süreciyle ilgili taktiksel bir gereklilik olduğunun, sertleşmenin ve kırmızı çizgi vurgusunun büyük ölçüde Kürt sorunuyla sınırlı olduğunun altı tekrardan çizilmiştir. Dolayısıyla Özgür Özel Erdoğan'dan asgari ücrete ve emeklilere zam, öğretmenlere atama isteyecektir ama Mehmet Şimşek halkın ümüğünü sıkarken kitlelerin vereceği tepkilerden daha uzun bir süre "millet erken seçim istiyor" sonucu çıkarmayacaktır.

Büyük uzlaşma arayışının gerici karakteri

Türkiye'nin ya da devletin "bekası" olarak anlatılan politikaların, çoğunluğunu işçi, emekçi ve yoksul halkın oluşturduğu milletin çıkarlarını yansıtmadığını, bir avuç sömürücü azınlığın çıkarlarının milliyetçi demagoji ile sunulması olduğunu, Kürtlerin, Alevilerin ve başka ezilen kesimlerin uğradığı baskıyı meşrulaştırmayı amaçladığını söylüyoruz. Erdoğan'ın, CHP'nin devletin bekası için bir tehdit olmaktan çıkarak, devletin bekası için çalışan bir Türkiye partisine dönüşmesine olanak sağlayan söylemlerini doğru anlamlandırmalıyız. Burada burjuvazinin birbiriyle karşı karşıya gelen, rekabet eden ve hatta 28 Şubat'tan 15 Temmuz'a kadar uzanan süreçteki pek çok uğrakta sert, hatta kanlı/kansız bir iç savaş görünümü dahi alabilen bir çatışma içine giren kamplarının mücadelesinde bir uzlaşma arayışını görüyoruz. Burjuvazinin kendi içindeki çatışma ve bölünmeler ne kadar sert biçimler alırsa alsın niteliksel olarak uzlaşmaz karakterde değildir. Burjuvazinin kendi iç çatışması ve mücadeleleri için ise bir uzlaşma kapısı her zaman açıktır. Bu kapıdan geçmek ne kadar zor olsa da...

Türkiye'de bu uzlaşmanın zeminleri bellidir. Dış politikada tekelci burjuvazinin bir yandan Arap dünyasına, Müslüman âlemine, Afrika'ya açılması, Asya pazarlarıyla buluşması diğer yanda en büyük ticaret ortağı konumunda olan Avrupa Birliği ile kopmamak, tam tersine Gümrük Birliği anlaşmasının güncellenerek Avrupa'ya entegrasyonun ilerletilmesi, enerjide dışa bağımlılığın azaltılması ve enerji güvenliğinin sağlanması burjuvazinin tüm kanatları için ortak hedeflerdir. Batıcı-laik burjuvazi için Avrupa Birliği stratejik bir öncelik olarak öne çıkarken, İslamcı burjuvazi karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu Arap ve Müslüman âlemine açılıma daha fazla önem vermektedir. Aynı anlama gelmek üzere Batıcı-

laik burjuvazi AB ile entegrasyon hedefi doğrultusunda daha fazla bedel ödemeye hazırken, İslamcı burjuvazi rekabet üstünlüğüne sahip olduğu doğu istikametinde giderken Avrupa'yla, ABD'yle, Batı'yla ilişkileri yıpratmak konusunda daha hoyratça davranabilmektedir. Ancak günün sonunda bu çelişkiler talidir. AB ile ilişkiler kopma noktasına yaklaşınca İslamcı burjuvazinin her zaman frene bastığını görürüz. Diğer yandan TÜSİAD'ın Batıcı ve laik duyarlılıkları, enerji kaynaklarına ve pazarlarına erişim sağlayan bir İslamcılık ve ümmetçilik karşısında epey yumuşayabilmektedir. TÜSİAD, Türkiye üzerinde NATO ve AB aracılığıyla kurulan emperyalist boyunduruğun organik bir unsurudur. Emperyalist finans kapitalin yerli ortağıdır. Ancak bu TÜSİAD sermayesinin Rusya'daki, Körfez ülkelerindeki ya da Afrika'daki yatırımlarını gözetmesine mâni olmamakta, TÜSİAD Çin'in "kuşak yol" projesinin ana ortağı rolünü üstlenmekte, bu çıkarlar mevcut iktidarın "denge politikası" diye tanımladığı NATO dairesinde kalmak ve emperyalist batıyla ipleri kopartmadan özerk bir dış politika izleme eğilimini Batıcı laik burjuvazi için de cazip kılmaktadır.

Batıcı-laik burjuvazi AB ile bütünleşmek için Kıbrıs'ta çok daha fazla taviz vermeye yatkındır. İslamcı burjuvazi her ne kadar "Kıbrıs fatihi mücahit Erbakan" retoriğini elden bırakmasa da geçmişte Annan Planı sürecinde gördüğümüz gibi Avrupa emperyalizminin trenine atlamakta son derece hevesli olabilmektedir. Kürt sorununda İslamcı burjuvazi ümmetçi bir perspektifle bir Sünni İslam kardeşliği temelinde, Batıcı-laik burjuvazi ise AB Yerel Yönetimler Özerklik Şartı şemsiyesi altında "açılım" politikalarını destekleyebilmektedir. Diğer yandan son tahlilde burjuvazinin tüm kanatlarının Kıbrıs adasında ve Kürt coğrafyası üzerinde sömürgeci çıkarları bulunmaktadır. Burjuvazi bu coğrafyalardaki sömürgeci çıkarlarının Türk Silahlı Kuvvetleri'nin askerî varlığının garantisinde olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden burjuvazinin en liberal görünen kanatları dahi sömürgeci çıkarlarını korumak üzere milleti seferber etmeye yarayan "beka" söylemine hızla geçiş yapabilmektedir. Özetle uzlaşma zemini burjuvazinin sınıf çıkarlarıdır.

Uzlaşma barışçıl şekilde gerçekleşmek zorunda değildir

Burjuvazinin kendi içindeki uzlaşma eğilimlerinden ve bu doğrultudaki gelişmelerden bahsediyoruz. Uzlaşma gerçekleşmiş değildir. Karşı eğilimler ekonomik, siyasi ve askerî her türlü başarısızlık, gerilim, kriz koşullarında kendini belki de geçmişten çok daha sert biçimde gösterebilir. Ayrıca uzlaşmanın kendisi de barışçıl şekilde gerçekleşmek zorunda değildir. Yukarıda Özgür Özel'in seçim gecesinden başlayarak uzlaşma ve işbirliği arayışına girdiğini söyledik. Sonra 1 Mayıs'ın bu süreçte özel bir yeri olduğunu belirttik. 1 Mayıs'ta devletin uyguladığı fiilî OHAL'in, Taksim'e yürümek isteyenlere uygulanan şiddetin aslında uzlaşma sürecinin bir parçası olduğunu görmeliyiz. Yani siyasette şiddetin diyalogla diyalektik bir birlikteliği söz konusudur. Tehdit ise başlı başına bir diyalog yöntemidir. Bu açıdan bakılırsa Özgür Özel'in seçim gecesinden başlayan centilmenlik şovuna verilen ilk yanıtların hiç de barışçıl olmadığı rahatlıkla görülebilir. Erdoğan, CHP'ye yerel seçimlerde kazandılar diye havaya girmemesi gerektiğini "Türkiye'yi yöneteceğini zanneden zavallılar!" gibi pek de nazik olmayan bir biçimde hatırlatmıştır. Erdoğan

bu sözleri söylerken Bahçeli de “bu ülke sandıkta kurulmadı” diyerek aba altından yarısı-askeri rejimin sopasını göstermektedir. Nihayet istibdad cephesi sözlerini hızla eyleme dökmüş, yerel iktidar diye bir şey olmadığını, belediyelerin merkezî iktidara tabi olduğunu, devletin son tahlilde silahlı zor aygıtına ve onun uzantısı olan mahkemelere dayandığını CHP’nin çiçeği burnunda Kepez belediye başkanı Mesut Kocagöz’ü tutuklayarak göstermiştir.

Kepez belediyesindeki ölümlü teleferik kazasından kamu yöneticilerinin sorumlu tutulması doğaldır. Kepez belediye başkanının buradaki sorumluluğunun ne olduğunu, geçmişte bu teleferiğin denetiminde rol alan şirketteki yöneticiliğini vb. tartışmayacağız. İster suçlu ister suçsuz olsun. Mesut Kocagöz AKP’li ya da MHP’li olsa tutuklanmayacaktı. Çorlu tren kazasından Maraş depremlerine kadar kamu görevlilerinin ölümcül ihmal ve suiistimallerinin sabit olduğu, Soma’dan İliç’e maden kazalarının aslında birer katliam olduğu ve tüm bu örneklerde iktidarın kendi adamlarını nasıl koruyup kolladığı ortadayken Mesut Kocagöz’ün tutuklanmasının siyasi bir nitelik de taşıdığı açıktır. Ancak bu siyasi nitelik muhalefetin baskı altında tutulmasıyla sınırlı değildir. CHP’ye çok daha kapsamlı bir mesaj verilmiştir. Küçük burjuva sosyalistlerinden farklı olarak, tecrübeli ve köklü bir düzen partisi olan CHP yerel iktidar diye bir şey olmadığını gayet iyi bilir. Böyle hayaller görmez. Yerel iktidar namına bir alan varsa bundan faydalanacağı alanın genişliğinin ne kadar olacağını da zamanla test ederek görmektedir. İmar ve iskân işleri kolaydır. Belediye meclislerinde AKP ve CHP grupları rantı paylaşmakta köklü ve istikrarlı bir birlikteliği çoktan sağlamışlardır. Merkez Bankası’nı ve Hazine’yi parti kasasına dönüştürmüş olan AKP, muhalefetin yerel yönetimlerdeki rüşvet çarkına ciddi bir müdahalede bulunmamaktadır. Ancak bu böyle devam edecek değildir. AKP inisiyatifin kendi elinde olduğunu yeri geldiğinde hep göstermiştir ve bilhassa da son yerel seçimlerden sonra bir kez daha göstermek ihtiyacı hissetmiştir.

Özellikle de muhalefetin belediyecilik sınırlarını aşan siyasi iddialar ortaya koymaya başladığında bu gösterilerin daha net ve sert olduğunu görmekteyiz. Ekrem İmamoğlu üzerinde bir Demokles kılıcı gibi sallanan, Yargıtay’ın onaması halinde onu siyasi yasaklı konumuna sokacak olan 2 yıl 7 ay 15 günlük hapis cezası tam da böyle bir gösteridir. İstibdad rejimi, bunu Ekrem İmamoğlu cumhurbaşkanı adayı olmasın diye yapmıştır. CHP de Ekrem İmamoğlu’nu cumhurbaşkanı adayı yapmamıştır. Yani hapis cezası üzerinden verimli bir diyalog kurulmuştur diyebiliriz. Kepez belediye başkanının tutuklanması ve tüm istibdad medyasının bu olay üzerine gitmesi, benzer şekilde Beşiktaş’taki gece kulübü yangını katliamının üzerine giderek CHP’li belediyeye yüklenmesi bu anlamda bir diyalog girişimidir. İstibdad rejimi Özgür Özel’e “yerel yönetimlerde insan canı pahasına hüküm sürmek ve AKP’li MHP’li belediyelerin fiilî sorumsuzluğundan ve cezasızlığından faydalanmak istiyorsan bizim kurallarımızla oynayacaksın” demiştir. Özgür Özel, Kepez’in peşini bırakmıştır. AKP de bu meselenin üzerine gitmemektedir. Ölenler yine öldükleriyle kalmıştır. Özgür Özel kendisine bir ay öncesine kadar “zavallı” diyen Erdoğan’la kameralara gülücükler yollamakta, kendisini bu ülke sandıkta kurulmadı diye tehdit eden Devlet Bahçeli’yle hediyeye alışverişi yapıp, çıkışta millî meselelerde ortak hassasiyet ve tutumlardan dem vurmaktadır. Düzen siyasetinde uzlaşma böyle olur. Ya menfaat elde ederek ya da tehdit karşısında boyun eğerek.

Çoğu zaman ise hem menfaat ortaklığı hem tehdit bir arada olur. Hiçbir somut kazanım elde etmeden böyle bir beklenti dahi olmadan, “nefes almak istiyoruz” gibi apolitik sebeplerle ya da tek adam rejimini geriletmek, faşizmi önlemek için başka yol yok diye kendi kendini avutarak burjuva siyasetiyle tek taraflı uzlaşmak bizim küçük burjuva sosyalistlerine mahsustur.

Büyük uzlaşmaya Kürt halkı dâhil mi? Yoksa büyük uzlaşma Kürt halkına mı karşı?

Yerel seçimlerde Kürt seçmenlerin tercihinin ne yönde olacağı meselesi, İstanbul seçimlerinde CHP ve AKP arasındaki kritik güç dengesinin hangi taraf lehine sonuçlanacağı ve Kürt illerindeki kayımlara Kürt halkının vereceği tepkinin ölçülmesi açısından oldukça merak ediliyordu. Kürt illeriyle başlayacak olursak, Kürt illerindeki kayyımlarla ilgili olarak istibdad rejimi, sadece HDP’yi PKK ile ilişkilendirmekle, teröre destek vermekle suçlayarak kayyımları meşrulaştırmaya çalışmakla kalmamış, bu belediyelerde kayyım yönetimlerinin HDP’nin başaramadığı hizmetleri hayata geçirdiğine dair de bir propaganda yürütmüştü. Bu propagandanın şu ya da bu belediye hizmetiyle, birtakım imar faaliyetleri vb. ile ilgili gerçeklik payı taşıyan boyutları belki de vardır. Ancak esas önemli olan iktidarın bu doğrultuda yürüttüğü propagandanın kendisinin bizatihi sömürgeci bir karakter taşımasıdır. Bu karakter Kürt halkı tarafından görülmekte ve derinden hissedilmektedir. Kayyımların ne kadar hizmet yaptıkları ne kadar israf yaptıkları, menfaat elde ettikleri, belediye makamlarını lüks ve şatafata boğdukları ayrı bir konu. Doğuya medeniyet taşıma propagandasının kibirli sömürgeci tonunu diğer sömürge halkları gibi Kürt halkı da çok iyi tanımakta ve bilmektedir.

Kaldı ki devlet, kayyımların hizmet performansına yeterince güvenmemiş olacaktır ki (başka bir ifadeyle Kürt halkına yaptığı zulmün farkındadır ve halkta tepki yarattığını görmektedir ki) askerî personel başta olmak üzere binlerce devlet memurunu seçmen olarak oy oranlarının kritik seyrettiği bölgelere taşımıştır. En çıplak örnek tek bir sivil seçmenin olmadığı Şırnak Tümgeneral Ömer Keçecigil İlkokulu’nda 5950 askerî personelin oy kullanması dolayısıyla çıkan tartışmada görülmüştür. Kars, Bitlis, Uludere seçmen taşıma faaliyetinin en yoğun görüldüğü yerler olarak öne çıkmış ve seçimler buralarda, taşınmalı seçmenlerin sayısından daha düşük farklarla Dem Parti’nin kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Bu bölgeler dışında ise Dem Parti önceki kayyım atanmış belediyelerde büyük bir başarı göstererek belediye yönetimlerini, birçok yerde yüksek farklarla tekrar kazanmıştır. Dem Parti’nin başarısı halkın kayyımlara ve sömürgeci politikalara karşı tepkisinin tezahürüdür. Bu tepki belli ki devlet nezdinde kayyım siyasetinin etkinliğinin ciddi şekilde tartışılmasına neden olmuştur. Bir kanadın şiddet ve baskının dozunu arttırarak aynı politikayı devam ettirmekten yana olduğu açıkça görülmektedir. Süleyman Soylu bu anlamda İçişleri Bakanlığı’ndan ayrılmışsa da temsil ettiği yaklaşım, MHP’nin de ağırlık koymasıyla hâlen etkili olabilmektedir.

Bu kanat seçimlerin ardından Van’da ciddi bir hamle yapmıştır. Van’da seçimleri en yakın AKP’li rakibini ikiye katlayarak yüzde 55 oy oranıyla kazanan Abdullah Zeydan’ın mazbatasını bir yargı komplosuyla iptal ettirilmiş ve mazbata ikinci olan

AKP’li adaya verilmiştir. Bu darbenin ardından Kürt halkı hızlı ve etkin bir kitle seferberliği içine girmiştir. Yargı komplosunun arkasındaki irade bu seferberliği bir bölücü kalkışma olarak lanse ederek, devlet içindeki güvenlik reflekslerini harekete geçirmeye çalışmış ve kendi politik hamlesini, siyasi iktidarın kayyım siyasetini yeniden etkin şekilde uygulamaya sokması yönünde bir iradeye dönüştürmeye çalışmıştır. Ancak 2023 seçimlerinin ardından MHP ve Soylu çizgisinin etkisi sürse de ağırlığı azalmıştır. Bu süreç YSK’nın tamamen iktidarın bir kanadının siyasi telkiniyle (başka türlü mümkün değildir!) Dem Parti itirazını kabul etmesi ve mazbatayı Zeydan’a iade etmesiyle son bulmuştur. İktidarın bir kanadına bu adımı attıran hiç şüphesiz ki Kürt halkının sandıkta gösterdiği tepkiyi sokakta da göstermiş olmasıdır.

Tabii ki Kürt halkının benzer mücadelelerine geçmişte de tanık olduk. Bazen çok daha yoğun ve kitlesel mücadelelerin sonuç alamadığı ve iktidara geri adım attıramadığı da oldu. Burada siyasi iktidarın kendi arasındaki bölünmüşlüklerin de önemli bir etkisi olduğunu görmek gerekir. Bu bölünme, iktidarın Kürt siyasetinde izlediği siyasetin başarısızlığından kaynaklanmaktadır. Kayyımlara, tutuklamalara, parti kapatma davalarına, askerî operasyonlara, baskı ve şiddet yöntemlerine ağırlık veren siyaset Kürt hareketinin tasfiyesini sağlayabilmiş değildir. Bugün Kürt hareketi Türkiye burjuvazisinin yayılcı “petrol açılımı” perspektifi önünde hâlen es geçilemeyecek bir aktör hatta bir engel olarak varlığını sürdürmektedir.

Bugün Türkiye’nin dış politikası bir dizi alanda sıkışmış durumdadır. Türkiye, Osman Kavala ve Selahattin Demirtaş’la ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını uygulamadığı için Avrupa Konseyi üyeliğinin askıya alınmasına varabilecek bir yaptırım tehdidi altındadır. Bu tehdit, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın swap hariç net rezervlerinin 60 milyar ekside olduğu bir ortamda burjuvaziye tüm kanatlarıyla ecel terleri döktüren bir tehdittir. 2022 yılında Erdoğan’ın Özgür Özel’in de imzacısı olduğu tutuklu gazeteciler raporu⁹ dolayısıyla “bir millî güvenlik sorunudur” dediği CHP’yle kurduğu diyalogu “Türk siyasetinin buna ihtiyacı var” diyerek kutsamasının altındaki dinamik budur. Erdoğan’ın medyanın ana akımı için atadığı siyasi komiserlerin başında gelen Abdülkadir Selvi’nin bir anda Osman Kavala’nın serbest bırakılması için faaliyete başlamasının altında Avrupa Birliği’nden kopmamak, hatta onunla daha fazla bütünleşmek doğrultusunda burjuvazinin tüm kanatlarından gelen yoğun baskı vardır. Kürt sorununda farklı ve daha yumuşak bir dilin öne çıkmasını da aynı temelde açıklamalıyız. Eğer Türkiye’nin Kuzey Irak’ta ve Suriye’nin kuzeyinde yürüttüğü siyaset askerî güce dayalı olarak tayin edici sonuçlar verebilmiş olsaydı, bu durumda burjuvazinin sömürgeci çıkarlarını gerçekleştirmek için Barzani grubunu kendi çizgisinde tutması çok daha kolay olurdu, Kürt halkının hassasiyetlerine yönelik hoyratça bir şovenist dili sürdürmekte çok daha az sakınca görürlerdi. Ancak gelişmeler bu doğrultuda olmamıştır. Burjuvazinin sömürgeci “petrol açılımı” yeni Kalkınma Yolu projesi kapsamında askerî yöntemlerin yanında diyalog ve diplomasiyi devreye sokmayı zorunlu hale getirmektedir.

Bu durum yerel seçim sürecinde Kürt siyaseti üzerinde de büyük etki yaratmıştır.

9 CHP, Tutuklu Gazeteciler Raporu, <https://chp.org.tr/yayin/tutuklu-gazeteciler-raporu/Open>.

Dem Parti yerel seçimlerin batı illerindeki boyutuyla ilgili olarak muhalefetle ittifakı öne çıkararak “kent ittifakı” taktiğiyle, mevcut iktidarla olası bir açılım sürecini kolaylaştıracağı düşünülen “üçüncü yol” yönelişi arasında kaldı. İktidar cephesinden açılım sinyalleri alınmaya başlamış, bu sinyallere Kürt hareketi içerisinde Ahmet Türk ve Leyla Zana gibi isimler üzerinden güçlü ve pozitif sinyallerle karşılık verilmiştir. İktidardan gelen mesaj açıktır. Eğer Kürt hareketinin alacağı yerel seçim tutumu İstanbul’da AKP’nin adayının kazanmasına yardımcı olursa bu takdirde devletin içinde “açılım” ve diyalog yöntemlerine daha yatkın olan kanat sertlik yanlıları karşısında daha fazla güç kazanacak, yeni süreçlerin önünün açılması mümkün olacaktı. Burada her daim Demirtaş’ın “seni başkan yaptırmayacağız” çıkışı ve ardından Erdoğan’ın açılımı sonlandırması hatırlatılıyordu. Bu süreçte Kürt hareketinin de kaybettiği, eğer başka bir yol izlense farklı olabileceğine dair de açık kapı bırakılıyordu. Bu minvalde pazarlıklar kapalı kapılar ardında yürümekte iken Selahattin Demirtaş’ın kritik bir çıkışı geldi. Selahattin Demirtaş, İstanbul’da eşi Başak Demirtaş’ın Dem Parti aday adaylığını duyuruyordu. Başak Demirtaş yüksek profilli bir adaydı, Selahattin Demirtaş’ın da prestijini arkasına alarak Dem Parti’nin İstanbul’daki oy potansiyelini sandığa yansıtabilirdi. Bunun AKP’nin kazanma şansını arttıracığı kimse için sır değildi. Daha sonra Başak Demirtaş adaylıktan çekildi. Selahattin Demirtaş da bu adaylığın taktik bir adım olduğunu söyledi. Bu sırada söylediği bir cümle kritik: “Başak Demirtaş’ın adaylık iradesi sıkılı yumrukları açmak, tokalaşmayı hatırlatmak içindi.” Yani Demirtaş, “açılım yapmaya, diyalog kurmaya niyeti olan varsa beni ve geçmişteki tutumumu gerekçe göstermesin” diyordu.

Dem Parti açısından, 2023 Cumhurbaşkanlığı seçimini Erdoğan kazandıktan ve Cumhur İttifakı meclis çoğunluğunu elde ettikten sonra olası bir açılım sürecinde muhatabının kim olacağını belirleme inisiyatifi ortadan kalkmıştı. Muhatap artık belliydi. Bu muhatabı diyaloga teşvik edecek, MHP ve ordu gibi diyalog aleyhinde olan odakların etkisini görece olarak azaltmak için izlenecek bir politik hat rasyonel görünüyor ve Erdoğan’ın son 7-8 yılda yoğunlaşan baskı ve şiddet politikaları sicilinin Kürt halkında yarattığı tepkiye rağmen, yeni açılımlardan medet umma siyaseti daha özgüvenli şekilde dillendiriliyordu. Öte yandan yakın geçmiş ortadaydı ve yerel seçim sürecinde Kürt halkını ikna edecek en ufak bir adım atılmadığı gibi somut sinyaller de verilmiyordu. AKP’nin “siz bize kazandırın sonrasına bakarız” siyaseti ikna edici değil tepki uyandırıcıydı. Demirtaş sıkılı yumrukları açmak için bir adım attıysa da, Kürt hareketi içinde bu adımı ileri götürme isteklileri çoksa da Kürt halkı baskıcı yönetime ve sömürgeci politikalara karşı dişini sıkıyordu ve bunda da haklıydı. Sonuçta Başak Demirtaş’ın yerine partinin en önemli isimlerinden Meral Daniş Beştaş, İstanbul adaylığı yapıldı. Aday Selahattin ve Başak Demirtaş ikilisi kadar olmasa da yine de yüksek profilli idi. Ama seçim çalışması bu yüksek profilin tam zıttı şekilde kurgulandı. Bu, Kürt hareketinin ikircikli konumunun bir yansımasıydı. Meral Daniş Beştaş, seçim boyunca sadece Kürt hareketinin ittifak politikalarına dair soruları cevaplandırdı, oy kazanmak için hiçbir çalışma yapmadı. AKP’nin soyut ve gayri-resmî vaatlerinin, her an cayabileceği, tam tersi yönde adımlar atabileceği biliniyorken ve bunlar yaşanmışken üçüncü yol politikasını sonuna kadar götürmek büyük risk taşıyordu. Diğer tarafta ise oportünist

temellerde de olsa belediye meclis üyeliklerinden bazı ilçe belediye başkanlarının kim olacağına belirlenmesine kadar Dem Parti'ye sunulan somut teklifler vardı. AKP'nin soyut ama daha büyük vaatleri Dem Parti'yi üçüncü yola, CHP'nin somut ama kısmi teklifleri kent uzlaşısına doğru çekerken, Kürt hareketi yerel seçim sürecine “ortaya karışık” diyebileceğimiz ama kent uzlaşısının yoğunluğunun nispeten fazla olduğu bir yönelişle girdi. Kürt seçmeni ise net bir şekilde tavrını ona bütün eziyeti yaşatan istibdad rejimine hesap sormak ve ona yanıt vermek yönünde koydu. Kürt halkının Dem Parti kitlesini de aşan, neredeyse ulusal bir tutum halinde tüm Türkiye’de tezahür eden tepkisi AKP’nin hezimetindeki belirleyici faktörler arasına yazılmalıdır.

İstibdad cephesi seçimden önce bu olası gelişmeyi öngörmüş ve açılım havucunun yanında kayyım sopasını da bir tehdit unsuru olarak elinden bırakmamıştır. Van hamlesi, Kürt halkının tepkisi ve istibdad cephesinin kendi iç bölünmüşlükleri dolayısıyla püskürtüldükten sonra, Kuzey Irak’a yönelik askeri operasyon hazırlıklarının hızlanmasının istibdadın iç dengelerinde yarattığı konsolidasyon etkisiyle Haziran ayında Hakkari’ye kayyım atanmıştır. Arada Kobani davasında verilen cezalar da hem yerel seçimlerin bir tür intikamı hem de askeri operasyon hazırlıkları sürerken Kürt siyasetini bastırmaya yönelik bir hamle olarak değerlendirilmelidir. Ancak her kayyım atanmış belediye henüz kayyım atanmamış olan belediyeler için bir mesajdır. Kobani davasında verilen cezalar kadar Altan Tan, Ayhan Bilgen, Sırrı Süreyya Önder gibi isimlere verilen beraat kararları da birer mesajdır. Askeri girişimler ve kayyımlar ile diyalog ve “açılım” politikaları birbirinin karşısı olarak değil aynı amaca yönelik farklı yöntemler olarak kavranmalıdır.

Sosyalist hareketin sınıf siyasetinden kopuşu ve gerici

ütopyalara savruluşu

Türkiye sosyalist hareketi uzun bir süredir “Saray rejimi”, “AKP-MHP rejimi”, “tek adam rejimi”, “faşizm” vb. (bazen de apolitizme varan biçimde “karanlık”, “kötülük”, “kötüler” vb.) farklı sıfatlarla andığı iktidarı geriletme için CHP’yi desteklemeyi, hatta zaman zaman CHP ile iç içe geçmeyi bir strateji haline getirmiş durumda. Demokrasi mücadelesinde liberal burjuvaziyi desteklemeyi ve ona tabi olarak sınıf mücadelesini ertelemeyi öneren Menşevik doğrultu sosyalist solun büyük kısmının stratejisi haline gelmiş durumda. Yerel seçimlerde de Menşevik yönelişin aynen devam ettiğini, bu yönelişe sosyalist/komünist/devrimci halkçı belediyecilik gibi adlar taşıyan ütopyik bir sosyalizmin de eklendiğini gördük. Ütopyik sosyalizm derken sadece kapitalist üretim ilişkileriyle çevrelenmiş bir yerel yönetimde “sosyalist” örnekler yaratmak gibi gerici hayalleri (bu hayal çok hoş olabilir ama gericidir çünkü sadece kapitalist üretim ilişkilerinin tasfiyesinin bir zorunluluk olduğu gerçeğini değil bunun için proletaryanın siyasi iktidar için mücadele etme gereğini de reddetmektedir) kastetmiyoruz; yerel yönetimlerin idari ve mali olarak merkezî iktidara tabi olduğu gerçeğini, dolayısıyla burjuva sınırlar içinde dahi bir “demokratik” öz yönetim örneğini yaratmanın neredeyse imkânsız olduğunu görmeyen ya da görmek istemeyen bir ütopyizmden bahsediyoruz.

Bu yaklaşımın en çarpıcı örneklerinden biri Fatih Mehmet Maçoğlu oldu. Maçoğlu iki dönem önce Dersim’de Ovacık ilçe belediye başkanı olmuş, sonra il belediyesini kazanmıştı. Görev süresi boyunca Türkiye çapında “Komünist başkan” lakabıyla ün sahibi oldu. Müteahhit kökenli, ihaleci, hırsız belediye başkanlarına alıştırılmış olan halkın geniş kesimlerinde özellikle de işçi sınıfının içinde hatırı sayılır bir prestije sahip oldu. Eğer sosyalist/komünist belediyecilik diye bir şey varsa, farklı sol siyasetler bu doğrultuda örnekler oluşturmaktan bahsediyorsa, Maçoğlu’nun iki dönem belediye başkanlığında elde ettiği deneyimlerin az çok bir örnek oluşturmuş olması gerekirdi. Ancak ne Maçoğlu’nun asıl siyaseti olan Sosyalist Meclisler Federasyonu ne de çatısı altında seçime girdiği Türkiye Komünist Partisi böylesi bir örneği anlatabildi. Çünkü böyle bir örnek yaratılamamıştı. Hiçbir orijinalliği olmayan sadece CHP’li değil AKP’li belediyelerde de örnekleri olan kooperatifler haricinde ortada bir model yoktu. Şeffaflık, öz yönetim, halk katılımı gibi başlıklarda ise Maçoğlu çok yoğun eleştiriler almaktaydı. Mevcut şartlar altında en iyisini yaptı demek de zordu. Zira Maçoğlu’nun iki dönem sonra Dersim’den çıkıp Kadıköy’de aday olurken Dersimlilerin ve orayı bilenlerin pek çoğunun ortaklaştığı gerçek Maçoğlu’nun Dersim’de tekrar seçilmesinin mümkün olmayışydı. Maçoğlu sadece alternatif yaratmakta değil halkın teveccühünü kazanacak genel bir belediyecilik hizmeti sunmak bakımından da başarısız olmuştu.

Şimdi bu seçimlerin ardından sosyalistlerin kazandığı belediyeler oldu. Hatay Samandağ’da Emrah Karaçay (TİP), Nevşehir Hacıbektas’ta Ali Kaim (Bağımsız/TİP), Dersim Hozat’ta Aydın Kaya (Sol Parti), Aksaray Saratlı beldesinde Cuma Kaplan (Sol Parti) sosyalist belediye başkanları olarak seçimden galibiyetle çıktı. Tebrik ediyor ve başarılar diliyoruz. Özellikle Samandağ’da depremin ardından ilçe belediyesinin emekçi halk için önemli bir işlev görebileceğini de düşünüyoruz. Ancak bu işlev kitlelerin yakıcı sorunlarının giderilmesi ve ilçenin yeniden inşasının sağlanması boyutunda olamayacaktır. Bunlar ilçe belediyesinin yetki ve imkânlarını aşan meselelerdir. İlçe belediyesi halkın yakıcı sorunlar etrafındaki taleplerini gerçekleştirmek üzere sadece büyükşehir değil merkezi iktidar nezdinde de baskı oluşturmaya vesile olduğu, bu temelde halkın örgütlenmesinin önünü açtığı ölçüde başarılı olacaktır. Bununla birlikte hâlihazırda en kıt kaynakların dahi belirli bir planlama ve halk seferberliği ile daha etkin kullanılabilmesine dair örnekler yaratılabilir. İhale derdi olmayan, deprem sürecinde halkla birlikte verilen mücadelenin içinden gelmiş bir başkan farkını gösterecektir. Örneğin göreve başlar başlamaz halk için günlük yaşamı ciddi şekilde etkileyen ve bir halk sağlığı sorunu olan sivrisineklerle mücadelede Samandağ ilçesinin Büyükşehir’den destek alan değil ona destek veren bir seviyede çalışması gibi örnekler küçümsenmemelidir. Belediye bütçesinin pankart yapılıp asılması vb. gibi şeffaflık gösterilerinin ise haber değeri kalmamış durumdadır. Düzen partileri de sıklıkla bu tür gösterilere başvurmaktadır.

Öte yandan bu belediyeler üzerinden sosyalist/komünist alternatifler yaratılması nesnel olarak imkânsızdır. Bu iddiada ısrar etmek sadece gerici bir ütopyayı dillendirmekte ısrar etmek anlamına gelir. Sosyalistlerin görevi emekçi kitlelerin temel sorunlarına bu düzen içinde çözüm bulamayacaklarını, çözümün işçi iktidarı ile mümkün olduğunu geçiş talepleri ve geçiş programı temelinde anlatmaktır. Oysa

sosyalist/komünist/devrimci halkçı belediyeçilik ütopyaları tam tersine kitlelerde sosyalizmin imkânsızlığına dair yanlış bir bilinci geliştirir. “Yerelde iktidarı aldık” benzeri ifadeler de merkezî iktidarın belediye üzerindeki mutlak belirleyiciliği gerçeğini atlayarak benzer bir olumsuz etki yaratacaktır. Bu tür yaklaşımlar en başta sınıf perspektifinin reddidir. Buradan kastımız dar anlamda belediye başkanlarının ya da belediye başkan adaylarının sınıfsal konumu değildir. Elbette ki bu da önemlidir. Devrimci İşçi Partisi yerel seçimlerde “işçi kentlere işçi başkanlar” sloganını öne sürmüştür. Bu doğrultuda geçersiz oy tutumunun istisnası olarak İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri’nde TKH’den aday olan, Gebze’de ise TKP’den aday olan işçi adayları desteklemiştir. Yani adayın sınıfsal kimliği önemsiz değil, önemlidir. Ama tek başına bir sınıf siyasetine işaret etmez. Örneğin TKP’nin bizim de desteklediğimiz Gebze adayı Mehmet Kılıç metal işçilerinin MESS’le mücadelesinde önemli bir yeri ve önemi olan Sarkuysan fabrikası baş temsilcisidir. Öte yandan aynı TKP, Gebze’nin komşusu bir işçi bölgesi olan Darıca’da yine bir metal fabrikasının temsilcisini aday göstermiştir ama bu adayın sendika temsilcisi olmasına rağmen işçi olarak değil de “satış sorumlusu” olarak (mesleğiyle bile değil şirketteki göreviyle!) tanıtılması son derece çarpıcı bir örnektir. Sol Parti’nin “halk iktidarda” diye lanse ettiği Hozat belediye başkanı Aydın Kaya’nın kendisini iş insanı olarak takdim etmesi ya da turizm işiyle iştigal eden Saratlı Belediye Başkanı’nın ben belediyeden maaş almayacağım, maaşımı öğrencilere dağıtacağım vaadinde bulunması sınıf siyasetiyle aradaki uçurumları gösteren anlamlı örnekler.

Adayın işçi olmasının tek başına bir şey ifade etmediğini kabul ediyoruz. Örneğin Emrah Karaçay’ın özel muayenehanesi olan bir dış hekimisi olması onu kişisel olarak küçük burjuva sınıfsal konuma yerleştirse de pratikte partisiyle birlikte işçi sınıfı siyaseti gütmesi önünde engel değildir. Ancak küçük burjuva/burjuva sosyalist adaylar ve başkanlar (emekli öğretmen Hacıbektaş Belediye Başkanı istisna) sınıf siyasetini güden partilerin ve sınıf siyasetine dayanan programların yürütücüleri de değil. En basitinden belediye ölçeğinde sınıf çelişkileri ortadan kalkmadığına göre belediye hizmetlerine ilişkin tüm halkın ortak çıkarından bahsedilemez. Belediye başkanının belediye işçilerinin işvereni konumunda olması en bariz sınıf çelişkisi unsurudur. Elbette işçilerin çıkarlarını gözeten tutumlar alınabilir. Ancak örneğin belediye bütçesinin verili olduğu koşullarda belediye işçilerinin ücret ve sosyal hak taleplerinin karşılanması ile bütçeden hizmetlere ayrılacak kaynakların kısıtlılığının yaratacağı gerilim çözümsüzdür. Sadece daha iyi yönetilebilir. Sınıf perspektifi bu çelişkiyi yönetmeyi değil bu çelişkiyi sınıfın örgütlenmesi için seferber etmeyi önüne koyar. Çözüm olarak üretim araçlarının kamulaştırılması talebini yükseltir. Belediyelerin kamulaştırma yetkisi yoktur. Tam da bu yüzden kamulaştırma talebi için yaratılacak işçi seferberliği, yüzünü merkezî iktidara çevirecektir. Belediye tüm bu süreçlerde sınıf örgütlenmesine destek olabilirse ne âlâ. Türkiye’de sadece saydığımız belediyeleri alan sosyalist partilerde değil belediyelere talip olan hiçbir sosyalist örgütte bu tür bir yaklaşımın izine rastlamıyoruz.

CHP ile Menşevik sınıf işbirliği politikasının sefaleti

Buradan sınıf siyasetinin reddine geçiliyor. Öyle olunca da düzen siyasetinin sınırlarına hapsolmek kaçınılmaz hale gelir. Elde solcu, sosyalist, komünist, devrimci ya da daha apolitik şekilde dürüst vb. sıfatlarla tanımlanan belediye başkanlarının belediye performansları kalır. Nitekim önceki dönemlerde Maçoğlu “Komünist başkan” bir örnek oluşturamadı, bir kimlikten ibaret kaldı. Öyle olunca da küçük burjuva sol kimlik siyasetinin başkenti Kadıköy’e aday olması hiç de şaşırtıcı değildi. Maçoğlu’nun adının geçtiği bir başka ilçenin Bodrum olması da ayrıca manidar. Tersine örnek olarak TİP Genel Başkanı Erkan Baş’ın Gebze’de aday olması gösterilebilir. Gerçekten de bu adaylık eğer burjuva partisi CHP’nin desteğiyle gerçekleşmemiş olsaydı farklı bir örnek olarak kabul edebilirdik. Bu adaylık TİP’in resmî tutumuyla muhalefet güçlerinin (CHP’nin) kazanmasına engel olmama politikasına tabi olmasa, Özgür Özel bu adaylığı “TİP ile şöyle bir çalışma yaptık. Onlar bize kaybettirme riski olan yerlerde, aday göstermediler. CHP’nin kafa kafaya yarıştığı ve risk olan yerlerde aday göstermediler. Biz de bir işçi kenti olan Gebze’de ilçe belediyesinde Erkan Baş genel başkan olarak ortaya bir iddia koydu. Kendisini orada biz aday göstermedik, destekliyoruz ama Kocaeli Büyükşehir’de ve ilçelerde, TİP’in aday göstermediği bizim açımızdan yarışmalı yerlerde de TİP seçmeni bu Gebze jestine karşılık CHP’ye destek verecek” diye duyurmamış olsaydı bu adaylığı, TİP’in düzen siyasetinin dışında bir tasarrufu olarak görebilirdik. Ama tabii ki ortada sınıf siyaseti değil sınıf siyaseti sosuna bulanmış apaçık bir düzen siyaseti vardı. Bu düzen siyaseti kendisini “işçiden yana olma ama sermayeye karşı olamama” paradoksunda (Gebze’deki sendikasızsız bir fabrikada patronun Erkan Baş’ı işçilere takdim ederek yemekhanede konuşma yaptırmasında pratik olarak gördüğümüz) açıkça göstermiştir.

Burada TİP’in düzen siyasetine doğru açılmaktan en çok kendisinin zarar gördüğünü de belirtmeliyiz. TİP’in özeleştiril yerel seçim değerlendirmesinde başarısızlık, izlenen siyasette değil “sosyalist belediyeler birliği” kurma ütopyasının gerçekleşmemiş olmasına bağlanmaktadır. Oysa TİP kendini “ne kadar belediye o kadar başarı” kriteriyle düzen siyasetinin terazisine çıkarmamış olsa Samandağ başta olmak üzere oldukça başarılı bir performans göstermiş olacaktı. Erkan Baş açısından bu daha da çarpıcıdır. Erkan Baş, Gebze’de sınıf siyasetiyle değil burjuva düzen partisi CHP’nin desteğiyle aday olmuştur. Partisini de Gebze’de düzen siyasetinin terazisine çıkartmıştır. Başarı kriteri Gebze belediyesini kazanmaktadır. Erkan Baş, Gebze’yi işçilerin yöneteceğini (CHP’li patronların desteğiyle?) iddia etmektedir. Bu iddiaların siyasi tutarsızlığını yeterince eleştirdik. Şimdi vurgulamak istediğimiz konu şudur. Erkan Baş, TİP’i Gebze’de düzen siyasetinin terazisine çıkartmış, CHP’nin ve Dem Parti’nin aday çıkartmayarak açıkça ve resmen desteğini aldığı için “Gebze’de iki parti var, AKP ve TİP” diyerek propaganda yürütmüş, ancak neticede belediyeyi kazanamadığı gibi İyi Parti’nin de gerisine düşerek üçüncü olmuştur. Oysa Gebze’de TİP için sadece başarısızlık yoktur. Bir önceki milletvekili seçimlerinde Emek ve Özgürlük İttifakı’nın 14 bin 500 oyla yüzde 5,5 olduğu ilçede TİP belediye meclisi seçimlerinde Dem Parti ve CHP ayrı listeyle girdiği halde 17 bin 386 ile yüzde 8,5 oy almıştır. Bu oyların içinde gerçekten de fabrika işçilerinin önemli bir payı vardır. Ancak TİP’in düzen

siyasetine angajmanının derinliği buradaki başarıyı dahi görmesine ve emekçi halka göstermesine mâni olmaktadır. Nihayet bu tablo TİP'in CHP ile ittifakı esas alan sınıf işbirlikçi yönelişinin olumsuzluğunu hafifletmemekte, ağırlaştırmaktadır.

Menşevizm aldanır ve aldatır: CHP'yi destekleyerek baskıcı rejimi gerileteceğim zannederken güçlendirmek

İstanbul'da Ekrem İmamoğlu, Ankara'da Mansur Yavaş dâhil CHP'yi destekleme politikası Menşevik stratejinin somut politik tezahürüdür ve su katılmamış bir oportünizmdir. Türkiye İşçi Partisi bu Menşevik stratejinin ve oportünist politikanın önde gelen bir örneğidir. Yoksa Sol Parti gibi genel seçimlerde Millet İttifakı iktidar olacak deyip kendine “devrimci” muhalefet rolü biçen, yerel seçimlerde CHP, Hozat sonuçlarına itiraz ettiğiinde, bu tutumu “dayanışmacı rekabet” anlayışına aykırı olduğu için eleştiren, partinin gayri resmî yayın organı *BirGün* gazetesinin kamuoyunda CHP'nin gazetesi olarak bilinmesine neden olacak kadar CHP yanlısı bir siyaset izleyenleri unutmuyoruz. EMEP'in İstanbul'da Ekrem İmamoğlu'nu desteklerken “kazanılmış mevzi” tanımı yapmasını elbette ki es geçemeyiz. Sınıfın içinde olup da sınıf siyasetinden bu denli uzaklaşabilmenin nasıl olabildiğini anlamak için Lenin'in *Ne Yapmalı* eserine dönüp bakmayı öneririz. Politikanın belirleyiciliğine, ekonomizmin eleştirisine ve sınıf siyasetine ilişkin Leninist perspektifin ne kadar güncel ve yakıcı önemde olduğunu gösteren bir örnek olduğunu düşünüyoruz. Tüm bunların yanında solun içinde bir özne gibi değil de seçmen gibi davranarak İstanbul ve Ankara gibi seçimin en önemli başlıklarında susup, sol kimliğin geleneksel olarak karşılık bulduğu belirli il ve ilçelerde kıyametler koparan çok sayıda yapıyı gözlemliyoruz. Hepsi bir arada solun içinde Menşevizmin hâkim ve belirleyici olduğu gerici bir iklimi besliyor.

TİP, yerel seçimlerde açıkça CHP'yi desteklemiş, kendi aday çıkartacağı il ve ilçeleri belirlerken de Parti Meclisi'nin seçim değerlendirmesindeki ifadesiyle “muhalefet güçlerinin kazanmasına engel olmamak” kriterine yani CHP'ye tabi kılmıştır. Biz bu oportünist yönelişe karşı çıkarken sadece CHP'nin burjuva sınıfsal karakteri ve emperyalizm yanlısı politikaları dolayısıyla desteklenmesinin yanlış olduğunu söylemedik. Her zaman için CHP'nin tam da bu özellikleri dolayısıyla istibdada karşı mücadele etmediğini ve etmeyeceğini, bu rejimi alaşağı etme kapasitesine sahip olmadığını, zaten buna niyetinin de olmadığını vurguladık. Bir öngöründe bulunmuyoruz. Ekmeleddin vakası ortada, “Anayasa'ya aykırı ama evet” diyerek dokunulmazlıkların kaldırılmasına destek verip Erdoğan'a önce Kürt vekilleri sonra CHP'li Enis Berberoğlu'nu tasfiye ederek meclisin fiilen zincire vurulmasına yol vermesi hatırlarda, 15 Temmuz'dan sonra Yenikapı mutabakatına katılarak istibdad rejiminin inşasına katkı sunduklarını unutmuyoruz ve bu örnekler daha nicelerini katabiliriz.

Ama diyelim ki bunlar geride kaldı. CHP'nin meselelerin bu noktaya varacağını öngöremediğini, Erdoğan'ın yanına Devlet Bahçeli'yi de alarak, devletin silahlı çekirdeğini de katarak bir yarı-askeri istibdad rejimi inşa etmekte bu kadar ileri gideceğini tahmin etmediğini ve CHP'nin istibdad rejiminin inşasında oynadığı rolün bilinçli değil hata ürünü olduğunu varsayalım. Peki, “köprüden önce son

çıkış” seçimi olarak adlandırılan 2023 seçimlerinde yaptıklarını nereye koyacağız? Kılıçdaroğlu’nun kendisini 2023’ün Ekmeleddin’i yapmasını da bir tarafa bırakalım. Hiçbir zaman CHP’nin hangi adayla kazanabileceği bizi ilgilendirmedi. Ama son seçimde meclise grup kurducak sayıda siyasal İslamcı AKP artığını sokmasına ne demeli? Güya faşizme karşı mücadele ediyorum havalalarında faşist Zafer Partisi’ne devletin güvenlik aygıtını teslim eden protokoller imzalamasına ne demeli? Bugün Mehmet Şimşek’in uygulamaya koyduğu kemer sıkma saldırı paketini, seçimden önce neredeyse madde madde Millet İttifakı’nın ekonomi programına almasına ne demeli? Hadi bunları da geçelim. Aymadı diyelim. Denize düştü yılan sarıldı diye özürleyelim. İşte şimdi CHP yerel seçimleri kazandı. Bize “AKP-MHP’yi geriletmek için CHP” formülünü bıktırıcısına anlatanlar CHP’nin yeni Genel Başkanı Özgür Özel’in seçim gecesinden başlayarak centilmenlik kisvesi altında AKP-MHP’ye zarar vermemek için itinalı bir politika izlemesi, şimdide Erdoğan’la düzen siyasetinde bahar havaları estirmeye başlaması, yetmemiş gibi Devlet Bahçeli’ye zeytin dalı uzatmasını nasıl izah etmeli?

Bizim için sürpriz yok! Bunların olacağını defaatle söyledik, yazdık, tartıştık. Sosyalistleri yapılan hatayı görmeye çağırdık. Ama 2023 seçimlerinde Kılıçdaroğlu ve CHP’ye destek politikasının sonuçları ortadayken hiçbir özeleştirilme yapılmadan aynı Menşevik doğrultunun daha da derinleştirilerek sürdürüldüğünü gördük. Mart 2024 yerel seçimlerini CHP kazanınca ne yazık ki Menşevik strateji sanki bu sefer başarı elde etmiş gibi göründü. Menşevizm sosyalist sol içindeki zeminini daha da güçlendirdi. TİP’in seçim değerlendirmesi CHP’ye destek siyasetinin bir özeleştirisine doğru değil tam tersine bu siyaseti derinleştirmeye doğru bir eğilimin güçlenmekte olduğunu gösteriyor:

2024 yerel seçimleri sonrasında elde ettiği başarı ve seçmenin ona açtığı krediyle CHP’nin muhalif seçimde bir umut yarattığı ve bunu önümüzdeki dönem Erdoğan’ı iktidardan düşürmek iddiasıyla konsolide etmeye çalışacağı aşikârdır. Bununla birlikte toplumsal rıza kazanmada büyük zorluklar yaşayan, geniş bir siyasi ve iktisadi çıkarlar konfederasyonunu yönetmede zorlanan, bunun sonucunda devlet içi sürekli krizlerle boğuşmak zorunda kalan Saray Rejimi’ne karşı mücadelede düzen içi ana muhalefetin ideolojik-politik sınırları da aşikârdır. Aynı zamanda, düzen içi muhalefetin sermaye saldırısı karşısında emekçilerin talep ve özelemlerini temsil etme kapasitesi de bizzat bu sermaye kesimleriyle bağları sebebiyle birçok zorluk taşımaktadır.¹⁰

6-7 Nisan tarihinde karar altına alınmış bu metinde sosyalist bir duyarlılıkla Menşevizmin gerilimini görmemek mümkün değil. TİP’in desteklediği CHP kazandı. TİP’in buradan hareketle bir zafer havasına girmemesi sosyalist bir duyarlılığın yansıması. Hatta açıkça bir tedirginlik var. CHP kazandı “şimdi Erdoğan’a iktidardan düşürmek iddiasıyla” bizim de içinde çalıştığımız “muhalif seçmen”i kendi etrafında konsolide edecek. Ama onlar bu işi hakkıyla yapamaz. Bu durumda TİP kendi görevini şöyle tanımlıyor:

10 TİP 2024 Yerel Seçimleri Parti Meclisi Değerlendirmesi (6-7 Nisan 2024), <https://tip.org.tr/basin-aciklamalari/parti-meclisi-degerlendirmesi-6-7-nisan-2024/>.

Türkiye işçi Partisi, önümüzdeki dönemde de halkın düzen siyaseti tarafından karşılanamayan talep, kaygı ve özlemlerini en güçlü ve sahici bir şekilde seslendirmeye ve örgütlemeye devam edecektir. Türkiye İşçi Partisi'nin varlığı ve mücadelesi, Saray Rejimi ve sermaye saldırısına karşı gerçek bir direnç hattının kurulması ve eşitlik-özgürlük mücadelesi açısından elzem olmaya devam etmektedir.¹¹

Burada TİP ile CHP arasındaki fark sınıfsal olarak değil TİP açısından mücadelecilik ve dirençle, CHP açısından ise “ideolojik ve politik” sınırlarla tanımlanıyor. TİP'in konumu CHP'nin alternatifi olarak tanımlanmıyor onun yanında ve onun zaafalarını giderecek bir unsur olarak ortaya konuyor. CHP'nin emekçilerin taleplerini temsil etme kapasitesi sermaye kesimleriyle bağları sebebiyle zorluk taşıyormuş. Sanki sorun CHP'nin has bir burjuva partisi olması değilmiş de sermaye kesimlerinin hatırını kıramamasıymış gibi. Hayır! CHP bir burjuva partisidir ve emekçi halkın taleplerini temsil kapasitesinde zorluk falan yaşamamakta bizzat bu taleplerin karşısında yer almaktadır.

6-7 Nisan tarihi CHP'nin seçimle kazandığı mevzileri işçi sınıfına karşı kullanacağını görmek için yeterli bir zamandır. Özgür Özel'in seçim gecesinden başlayarak halktan güvensizlik oyu alan Erdoğan'ın üzerine gitmemesinden, “sen güvensizlik oyu aldın kemer sıkma programını uygulayamazsın” demek yerine, Erdoğan'ı erken seçim tehdidiyle sıkıştırarak, emekçi halkın asgari ücrete zam, emekliye zam, vergide adalet talepleri doğrultusunda gerçek bir baskı yaratmak yerine Erdoğan'a seçimsiz 4 yıllık kredi açmasına bakarak, CHP'nin aldığı pozisyonu görmek için bir hafta fazlasıyla yeterli bir süre. Hadi bu sürede aymadınız diyelim. 1 Mayıs da mı sizi uyandırmadı? TİP'in, 1 Mayıs günü toplanan kitleyi yara yara su kemerlerine gittiği, bunu basına “TİP, Taksime yürüme kararlılığını sürdürüyor” diyerek duyurduğu bir ortamda bırakın sosyalist bir perspektifi, sağduyu bile o barikatın oraya kurulmasında CHP'nin oynadığı rolü, Özgür Özel'in 1 Mayıs'ı 2 Mayıs'taki Erdoğan'la buluşması için bir pazarlık kozu olarak kullanması, bu pazarlıkta kendini “sendikal hareketin hamisi” ve “marjinal gruplara karşı devletin güvencesi” olarak pazarlamasını eleştirmeyi gerektirmez mi?

CHP destekçisi Menşevik strateji ile yerel yönetimleri ilişkin geri ütopyaların keşiştiği noktada Ekrem İmamoğlu bulunmaktadır. AKP-MHP'yi geriletme argümanı ile desteklenen Ekrem İmamoğlu'nun AKP-MHP'nin valisiyle birlikte 1 Mayıs'ta ilan edilen fiilî OHAL'e dâhil olması nasıl izah edilecek? Eğer “Ekrem İmamoğlu sonuçta yerel yönetimin başındadır, yetkileri kısıtlıdır, elinden bir şey gelmezdi” denecekse, o takdirde yetkisiz ve elden bir şeyin gelmediği yerel yönetimler üzerinden halka nasıl sosyalist belediyeçilik hayalleri satarsınız? Gerçek şudur: Ekrem İmamoğlu'nun polis üzerinde yetkisi yoktur. Hadi Vali'nin talimatıyla kendine ait metro ve metrobüs duraklarını da iptal etmek zorunda kalmıştır diyelim. Peki, neden İmamoğlu, 1 Mayıs'a halkın katılımını kolaylaştırmak için açık olan Vatan, Millet ve Sahil Yolu caddelerine ek otobüs seferleri koymamıştır? Neden miting Büyükşehir Belediyesi binasının önünde olduğu halde ve tam da belediye binasının bahçe duvarları önünde izdiham yaşanırken belediye güvenlikleri,

¹¹ TİP 2024 Yerel Seçimleri Parti Meclisi Değerlendirmesi (6-7 Nisan 2024).

halkı belediyenin bahçesine girmekten alıkoymuş, itip kakmıştır? Hadi hiçbir şey yapmadı. Yapamadı. İmamoğlu'nu polis şiddetini eleştirmekten alıkoyan nedir? İmamoğlu'nu güya yönettiği İstanbul'u bir bayram günü cehenneme çeviren OHAL'i sözlü olarak dahi eleştirmekten alıkoyan nedir? Biz bu cevabı defalarca verdik. Bin defa da tekrarlayacağız. CHP burjuva partisidir. İmamoğlu müteahhit bir burjuvadır. Bunlar emekçi halkın safındaki tutarsız unsurlar değildir. Bunlar emekçi halkın bulunduğu barikatın karşı tarafındadır. Bunlarla ittifak edilmez ancak mücadele edilir!

Sonuç

Yerel yönetimler merkezî iktidarın karşısında, yerel seçimler Cumhurbaşkanlığı seçiminin karşısında tali önemde. Ama yerel seçimler vesilesiyle düzen siyasetinde ortaya çıkan eğilimler önümüzdeki dönemde keskinleşecek olan sınıf mücadelesini doğrudan etkileyecek özelliklere sahip. Sosyalist sola hâkim olan Menşevizmin ve sınıf işbirlikçiliğin işçi sınıfı saflarında yarattığı tahribat ise sanıldığından çok daha büyük. Kürt hareketinin bu süreçte nasıl bir tutum alacağı kadar işçi sınıfı politikasının Kürt sorununda ulusların kendi kaderini tayin hakkıyla anti-empyrist çizgiyi birleştirmeyi, işçilerin birliğinin yanına halkların kardeşliğini ne kadar sağlam temellerde koyabileceği de önemli. Sadece geçmiş siyasi gelişmeleri değerlendirmiyoruz. Çok yakın gelecekte yaşanacak ve ön muharebeleri şimdiden başlamış olan bir sınıf mücadelesini kazanmak için koşulları hazırlıyoruz. Çuvaldızı sınıf düşmanına batırırken iğneyi de kendi saflarımıza batırmamızın sebebi budur. Üst üste yapılan iki seçimden doğru dersleri çıkartabilmemiz bir zorunluluk. “Dört yıllık seçimsiz dönem” burjuvazinin programıdır dedik ama bir yandan da her seçimin sosyalist solun saflarını hallaç pamuğu gibi atıp dağıttığı, memleketin sosyalistlerinin seçim telaşından işçilerin grev ve direnişlerini ziyaret etmeyi bile unuttuğu bir akıl tutulması ortamından kurtulmamızda seçimsiz bir dönem (ne kadar sürerse artık) hayırlı da olabilir. Ama tabii bu sürede doğru dersler çıkarılır, CHP'nin kuyruğundan ve düzen siyasetinden kopulur, yüzler işçi sınıfına ve sınıf siyasetine çevrilirse...

Filistin’de tûfân ve soykırım: ilk 9 ayın bilançosu

Kutlu Dâne

Giriş

7 Ekim 2023 günü Gazze ile 48 topraklarını¹ ayıran çizginin çevresinde yaşananları ve sonrasındaki gelişmeleri iyi kavrayabilmek, Filistin direniş örgütlerinin El Aksa Tûfânı adını verdiği saldırı ile başlayan gelişmeleri Filistin’in sömürgeleştirilmesi tarihi ve buna koşut olarak da emperyalizmin bölge ve dünya çapındaki uzun dönemli izlemi içindeki bağlamına yerleştirmekle olanaklı. Tersine, sorunu emperyalist ve Siyonist medyanın sunduğu şekliyle kriminal bir olay, bir terör saldırısı, “sınırı” aşmış, evlerinde oturmakta olan “sivillere” ve “barışçıl bir biçimde eğlenmekte olan gençlere” yönelik bir vandallık eylemi olarak görmeyi doğurur. Böyle bir yaklaşım, en iyi ihtimalle İsrail ve Filistin’in barış içinde bir arada yaşaması türünden gerçeklikten kopuk sonuçlara varmayı kaçınılmaz kılar. Bu yazı, emperyalistlerin, Siyonistlerin ve bunların işbirlikçilerinin 7 Ekim’den bu yana İsrail’in soykırımını haklı göstermek için yaptıkları, ne yazık ki Türkçe basın ve sosyal medyada da her zamankinden fazla alıcı bulan propagandaya ve iki devletli bir çözüm perspekti-

¹ Tarihsel Filistin toprakları üzerinde, Batı Şeria, Gazze ve Kudüs dışındaki, İsrail’in 1948 ve 1967 yıllarındaki ilerleyişinin ardından 1973 savaşı sonrasında çekilmesi ile şekillenen, doğrudan egemenliği altında tuttuğu alan. Pek çok harita bugün bu alanı İsrail’in egemenlik alanı olarak alır.